

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΩΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Σ Ε Λ Ι Δ Ε Σ

ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ

★ ★

ΑΜΦΙΣΣΑ
1982

Ἐκδίδεται κάθε τρίμηνο ἀπ' τὴν

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Ἀμφισσα, Πανουργιά 1

Τεῦχος 22, Ἀπρίλιος - Ἰούνιος 1982

Υπεύθυνος γιὰ τὴν ὅλην: Δημήτρης Ἰωάν. Κολοδός

Ἡπείρου 16, Ἀθῆναι — Τηλ. 82.17.743

Υπεύθυνος τυπογραφείου: Γεώργιος Μπρουζιώτης

Κωλέττη 4 - Ἀθῆναι - Τηλ. 360.38.20

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γεώργιος Κουτσοκλένης, πρόεδρος Ε.Φ.Μ.

Εὐγενία Γερολυμάτου, ἀντιπρόεδρος Ε.Φ.Μ.

Ἰωάννης Πάλλας, γραμματεὺς Ε.Φ.Μ.

Γεώργιος Καρανδρος, ταμίας Ε.Φ.Μ.

Χρυσὴ Μοσκαχλαειδῆ, ἐφορος Ε.Φ.Μ.

Ἰωάννης Ἀγουρόπουλος

μέλη Δ.Σ. τῆς Ε.Φ.Μ.

Σωτήριος Ζήσιμος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
—Ἐπικαιρότητες, Δ.Ι.Κ.	1/657
—Πνευματικὴ Φωκίδα, Δρόσου Κραβαρτόγιαννου	5/661
—Ἀπ' τὴν ἔκθεση ζωγραφικῆς τοῦ Σπύρου Παπαλουκά, Κίμωνα Δαλέντη ...	8/664
—Τὰ βουνά, τὰ ποτάμια καὶ οἱ κάμποι ἱστὴν λαϊκὴ μας παράδοση, Στάθη Τσομίδη ...	11/667
—Χριστούγεννα '81, Παν. Ν. Ρίζου ...	16/672
—Ἀναμνήσεις ἐνὸς Ἀμφισσέως, Κ. Στοφοροπούλου	18/674
—Ἐπιστολὲς ἀναγνωστῶν (Δημ. Παπακωνσταντίνου, Γεώργιος Παπαγιάννης, Ἀνδρέας Μήταλας)	20/676
—Ἀπ' τὴν δραστηριότητα τῆς Ἑταιρείας	32/688

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

‘Απ’ ὅσα ὁ Ταχυδρόμος μᾶς φέρνει

Ὁ κ. Βασίλης Σταυρόπουλος ἀπὸ τὰ Ζερμπίσια Μεσσηνίας μᾶς γράφει :

... ..

«Εἶναι πολὺ εὐχάριστο νὰ συναντᾷς περιοδικὸν σὰν τῆς στάθμης τοῦ δικοῦ σας, τὶς «Σελίδες ἀπ’ τὴ Φωκίδα», ποὺ ὅλως τυχαίᾳ τὸ ἔρῃκα στὸ Ὑπ)μα Ἑμπ. Τραπέζης Μελιγαλᾶ, καὶ μοῦ τὸ δάνεισε ὁ Διευθυντὴς τοῦ κ. Περρωτῆς, γιὰ νὰ τὸ διαβάσω μὲ τὴν ἡσυχία μου.

Εἶναι ἐπίσης παρήγορο. πὼς τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχει γίνεи ἀ-ξιεπαινη προσπάθεια στὰ διάφορα διαμερίσματα τῆς χώρας μας νὰ ἐκδίδονται ἐντυπα ποὺ στὶς σελίδες τοὺς καταγράφεται ἡ πολιτιστικὴ καὶ λαογραφικὴ παράδοση τοῦ τόπου μας, ὅσο ἀκόμα εἶναι καιρὸς, γιατί σὲ λίγα χρόνια θὰ εἶναι καὶ αὐτὸ πολὺ δύσκολο. Ἡ τιμὴ γιὰ τὴν διάσωση τοῦ λαογραφικοῦ μας θησαυροῦ ἀνήκει δικαιομα-τικὰ καὶ πάλι στὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ποὺ ζητιανεύει, στὴν κυριο-λεξία τὴν δεκάρα τῶν συμπολιτῶν της γιὰ νὰ καλύψει τὰ ἐξοδα, καὶ ποὺ πολλὲς φορὲς δὲν φθάνουν καὶ τὰ θάζει ἀπὸ τὴν τσέπη της.

Αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸ περιοδικὸ ποὺ ἐκδίδει ὁ δικός μας Σύλλογος τῶν Κυπαρισσίων «ἡ Ἀρκαδιά», τὴν «Τριφυλικὴ Ἑστία» ποὺ μὲ χίλιους δυὸ μόχθους τὴν κυκλοφοροῦμε πληρώνοντας κι’ ἐ-μεῖς οἱ συντάκτες της ἀναλόγως γιὰ τὰ ἐξοδα τῆς ἐκδόσεώς της.

Διάβασα μὲ προσοχὴ τὸ 20 τεῦχος καὶ χάρηκα τὸ περιεχόμενό του μὲ τὶς ἀνώτερης στάθμης μελέτες τοῦ καὶ στάθηκα μὲ προσο-χὴ στὶς παράλληλες πράγματι συνήθειες τοῦ τόπου σας καὶ τοῦ τό-που μας.

Τὰ κάλαντα εἶναι κατὰ λέξη ὅμοια μὲ τὰ δικά μας ὅπως καὶ οἱ συνήθειες στὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ, τὸ «δράκο» καὶ τὴν «κοτσιόρω», καθὼς καὶ τὰ νανουρίσματα ποὺ σὰν τὰ διάβασα. θυμήθηκα τὴν για-γιά μου σὰν νανούριζε τὸν μικρότερο ἀδερφό μου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ὄνομα «Σάλωνα» συμφωνῶ ἀπόλυτα μὲ τὸν κ. Δρόσο Κραβαρτόγιαννο. Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ μὲ μᾶς: Κυ-παρισία εἶναι τὸ ἀρχαῖο ὄνομα τῆς μεσαιωνικῆς Ἀρκαδιᾶς, τὸ ὁ-

ποῖο φέρει ὁ Σύλλογος τῶν Κυπαρισσίων, καὶ οἱ γεροντότεροι τῆς περιοχῆς μας ἐπιμένουν ἀκόμα νὰ λένε Ἀρκαδιὰ τὴν Κυπαρισσία.

.....»

Σχολιάζοντας τὰ γεγονότα

1.—ΔΩΡΕΩΝ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΚΑΙ... Τὸ πνεῦμα τῆς προσφορᾶς πρὸς τὸ κοινωνικὸ σύνολο ἦταν ἀπὸ ἀνέκαθεν ἰσχυρὸ στὸν τόπο μας καὶ ἀπόδειξε ὁ μεγάλος ἀριθμὸς δωρητῶν καὶ εὐεργετῶν τῆς "Αμφισσας. "Ας σημειωθεῖ ὅτι ἐφέτος συμπληρώνονται ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ τὸ ὄραμα τοῦ Νικολάου Ἀναγνώστη Γιατγτζῆ γιὰ καθολικὴ παροχὴ παιδείας στὸ λαὸ ἐγίνε πραγματικότητα καὶ τὸ φερώνυμο Γυμνάσιο στὴν "Αμφισσα ἄρχισε νὰ προσφέρει στοὺς νέους τοῦ τόπου μας τὸ πολύτιμο αὐτὸ ἀγαθὸ ποὺ μέχρι τότε ἦταν ἀπρόσιτο σ' ὅλους σχεδόν.

Στὸ μακρὺ κατάλογο δωρητῶν καὶ εὐεργετῶν τῆς πόλεώς μας, ποὺ τὴν κατατάσσει μεταξὺ τῶν πρώτων στὸ σχετικὸ πῖνακα τῆς χώρας, προστέθηκε πρὶν λίγο καιρὸ ἓνα ἀκόμα ὄνομα, τοῦ Εὐθυμίου Ζουμᾶ, ποὺ δώρησε σὲ πολιτιστικὸ σωματεῖο τῆς "Αμφισσας ἓνα κεντρικὸ οἰκόπεδο γιὰ τὴν ἀνέγερση γραφείων καὶ ἀπόκτηση μόνιμης στέγης. Ἡ ἐπιθυμία του γιὰ ἀποφυγὴ ἰκάθε δημοσιότητος μᾶς ὑποχρεώνει στὴν ἀπλὴ μνεία τοῦ γεγονότος καὶ στὴν κοινοτυπία τῶν «θερμῶν συγχαρητηρίων» ποὺ ἄς θεωρηθοῦν ὡς μικρὸ δείγμα τῶν αἰσθημάτων τῶν συμπολιτῶν μας.

Οἱ προσφορὲς ὅμως τῶν διαφόρων συμπατριωτῶν μας, ἀδιάφορο ἂν μεγάλες ἢ μικρές, ποὺ φανερώνουν ἀπὸ τὸ ἀπαράμιλλο ψυχικὸ τους μεγαλεῖο καὶ τὴ συναίσθηση τῶν ὑποχρεώσεών τους πρὸς τὸν τόπο ποὺ γεννήθηκαν, δημιουργοῦν τεράστιες ὑποχρεώσεις στοὺς ἀποδέκτες τούτων καὶ στοὺς ἀπὸ τὸ νόμο ἢ τὴν θέληση τοῦ διαθέτη διαχειριστὲς τους. Ἀποτελεῖ διπλᾶ ἐπιβεβλημένο καθήκον τους—καὶ ἀπὸ τὸ νόμο καὶ ἀπὸ τὴν ἠθικὴ ἐπιταγὴ — ἡ ἄμεση ἀξιοποίηση κάθε δωρεᾶς ἢ κληροδοτήματος, ἢ διατήρηση τῆς ἀποδοτικότητος τῶν οἰκονομικῶν τους πόρων, ἢ διασφάλιση καὶ συντήρηση τῶν περιουσιακῶν τους στοιχείων καὶ γενικὰ ὅ,τι μπορεῖ νὰ προάγει καὶ νὰ ἐπεκτείνει τὸν ἀγαθοεργὸ ἢ κοινωφελῆ σκοπὸ ποὺ ἔταξε ὁ δωρητής. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ὑλοποιοῦνται ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὁ διαθέτης ἀποσκοπεῖ καὶ ὁ λαός, ὁ τελικὸς ἀποδέκτης κάθε δωρεᾶς, ἀπολαμβάνει τὰ ἀγαθὰ ποὺ προκύπτουν — καὶ ποὺ δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητα

πολλές φορές. Ἡ ἐπακολουθοῦσα δὲ ἀναγνώριση τοῦ ἐπιτελούμενου κοινωνικοῦ ἔργου καὶ ἡ παραδοχή τῶν ἀγαθοεργῶν προθέσεων καὶ τῶν εὐγενικῶν κινήτρων τῶν δωρητῶν ἀποτελοῦν ἰσχυρὴ ὥθηση γιὰ μίμηση καὶ δημιουργοῦν τὶς κατάλληλες προϋποθέσεις γιὰ τὴ συνέχιση τῆς ὥραίας αὐτῆς παραδόσεως ποὺ δημιούργησαν τόσοι καὶ τόσοι φωτισμένοι συμπατριῶτες μας καὶ ποὺ λαμπρύνει τὸν τόπο μας.

2.— ΤΑ «ΤΕΤΡΑΜΗΝΑ». "Επειτα ἀπὸ ἀρκετοῦ καιροῦ διακοπὴ ἐπανακυκλοφόρησαν τὰ «Τετράμηνα» τοῦ Δρόσου Κραβαρτόγιαννου.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ κυκλοφορία ἐντύπων ποιότητας συμβάλλει οὐσιαστικὰ στὴ δημιουργία ὑπευθύνων καὶ ὑγιῶς σκεπτομένων πολιτῶν καὶ συντελεῖ στὴ διεύρυνση τοῦ πνευματικοῦ ὀρίζοντα ἐνὸς τόπου. Κι' ἀκόμα, τὰ ἔντυπα τοῦτα ἀποτελοῦν σημαντικό ἐρέθισμα γιὰ πνευματικὴ δημιουργία, καὶ ἀσφαλὲς μέσον γιὰ τὴν ἀνάδειξη καὶ ἐξέλιξη ταλαντούχων ἀνθρώπων, ἐνῶ, παράλληλα, ἡ συνεχὴς προσπάθειά τους γιὰ ποιοτικὴ βελτίωση, ἡ ἐπίμονη ἀναζήτησις καὶ ὁ σεβασμὸς τῆς ἀλήθειας, ἡ ἀντικειμενικὴ καὶ ἀνυστερόβουλη παράθεση τῶν γεγονότων, ἡ πολὺπλευρὴ πληροφόρηση, ἡ αὐστηρὴ ἀλλὰ εὐπρεπὴς κριτικὴ καὶ γενικὰ ἡ ὑπευθυνότητα ποὺ τὰ χαρακτηρίζει ἀποτελοῦν φραγμὸ στὸν κιτρινισμό, στὴν παραχάραξη τῆς ἀλήθειας, στὴ μονόπλευρὴ ἐνημέρωση, στὴ χυδαιολογία, στὴ ρυπαρογραφία, στὴ σκόπιμη καὶ μεθοδευμένη παραπλάνηση καὶ στὰ τόσα ἀκόμα, ἰδιοτελὴ καὶ ἀνέντιμα, ποὺ μετέρχονται οἱ ἀποσκοποῦντες στὴ πνευματικὴ ἀποτελμάτωση, στὸν ἀποπροσανατολισμὸ ἀπ' τὰ καίρια θέματα καὶ στὴν κατάργηση τῆς δυνατότητας γιὰ σκέψη καὶ προβληματισμό.

Ἀπὸ τὴ σκοπιὰ αὐτὴ κρίνοντας τὰ «Τετράμηνα» — γιὰ τίς ἄλλες δὲν διαθέτουμε τίς ἀπαιτούμενες ἱκανότητες — δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ συγχαροῦμε τὸν ἐκδότη τους καὶ νὰ τοῦ εὐχηθοῦμε «καλὴ ἐπιτυχία» στὴν καινούργια του προσπάθεια, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου μας πάντα.

3.— ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ἦταν ὁ τίτλος μιᾶς ἐιδικῆς ἐκθέσεως ποὺ ἔγινε στίς 7—12.5.82, στὸ ξενοδοχεῖο «ΠΑΡΚ» στὴν Ἀθήνα. Ἡ ἐκθεση, ἄριστα ὀργανωμένη, περιλάμβανε ὅλα σχεδὸν τὰ εἶδη τῆς ἐλληνικῆς παραδοσιακῆς χειροτεχνίας, ποὺ παρουσίαζαν περισσότεροι ἀπὸ ἑξήντα ἐκθέτες, καὶ οἱ πολυάριθμοι ἐπισκέπτες τῆς θαύμασαν τὰ ἔργα τῶν ἀφανῶν δημιουργῶν καὶ ἀποχτήσαν μιὰ θαυμάσια αἰσθητικὴ ἐμπειρία.

Τὴ χειροτεχνία τῆς περιοχῆς μας ἐκπροσώπησε ἡ ἀραχωδίτισσα

Φρόσω Χαρίτου, πού ἀπὸ χρόνια δουλεύει τὸν ἀργαλειὸ μὲ πάθος καὶ φαντασία. Παιρουσίασε μιὰ σειρὰ «ἀραχωβίτικων» ὑφαντῶν πού πραγματικά ἐντυπωσίασε καὶ συγκέντρωσε τὸ γενικὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν ἀνεπιφύλακτο θαυμασμό. Οἱ ἐπισκέπτες κατάκλυζαν ὅλες τὶς ἡμέρες τὸ περίπτερό της περιεργαζόμενοι τὸ κιλίμια, τὰ στρωσίδια, τὰ ταγάρια κλπ. καὶ ἡ ἀκούραστη δημιουργὸς δὲν ἔπαυε νὰ τοὺς ἐνημερώνει γιὰ τὴν παράδοση καὶ γιὰ τὰ «μέσα» τῆς τέχνης. της ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ τόπου μας.

Μήπως θάταν σκόπιμο κάποιος τοπικὸς φορέας ν᾿ἀρχεται συνεπίκουρος σὲ παρόμοιες προσπάθειες. πού μὲ τόση ἐπιτυχία προβάλλουν τὸν τόπο μας καὶ τὴ λαϊκὴ του τέχνη;

4.—ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΠΑΛΟΥΚΑΣ. Πολλὲς καὶ ποικίλες ὑπῆρξαν πρόσφατα οἱ ἐκδηλώσεις, στὴν Ἀθήνα κι' ἄλλου, γιὰ τὸ μεγάλο δεσφινιώτη ζωγράφο Σπύρο Παπαλουκᾶ καὶ τὸ ἔργο του (βλέπε καὶ σελ. 8/664 τοῦ ἀνὰ χεῖρας).

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐλέχθησαν καὶ μερικὰ διόλου καθησυχαστικά, γιὰ τὴν κατάσταση τῶν ἀγιογραφιῶν του, στὸ μητροπολιτικὸ ναὸ τῆς Ἀμφισσας καὶ γιὰ τὴν ἔλλειψη, ἢ τὸν μέχρι ἀνυπαρξίας ὅραδὺ ρυθμὸ, κάθε συντηρήσεώς τους.

Παλὴ τὸ θέμα, βέβαια, καὶ πολυσυζητημένο, δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ μὴν προκαλεῖ, κάθε φορά, τὴ θλίψη τῶν ἐντοπιῶν καὶ νὰ μὴν ἐπισημαίνεται ἡ ἀνεξήγητη ἀδιαφορία μας γιὰ τὸ ἔργο ἑνὸς διακεκριμένου συμπατριώτη μας — ἄλλου ἢ κίνηση γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἔργου του θάχε πάρει τὴ μορφή... σταυροφορίας — καὶ ἡ ὀλοκληρωτικὴ παράβλεψη, στὸν τόπο πού γεννήθηκε, τόσο τῆς προσφορᾶς του στὴν Τέχνη ὅσο καὶ τῆς προσωπικότητάς του καὶ τῆς ἀξίας του ὡς καλλιτέχνη. Καὶ ἀναρωτιώμαστε: γιατί ἄραγε;

5.—ΕΛΛΩ Η ΠΟΛΙΣ. Στὴ φετεινὴ ἐπέτειο τῆς ἀλώσεως τῆς «βασιλίδος τῶν πόλεων» (29.5.1453) ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀπότιση φόρου τιμῆς σ' ὅσους, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ἐμφανίσεως τῶν Τούρκων μέχρι σήμερα, ἀγωνιστῆκαν καὶ θυσιαστῆκαν γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ σκότους καὶ τῆς βαρβαρότητας πού ἔφερναν μαζί τους, σκόπιμη εἶναι καὶ ἡ μελέτη τῆς καταστάσεως καὶ τῆς νοοτροπίας πού ἐπικρατοῦσαν τότε στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τῶν γεγονότων πού ὀδήγησαν στὴ παρακμὴ τοῦ Βυζαντίου καὶ τὴν ἄλωση. Καὶ εἶναι βέβαιο ὅτι πολλὰ χρήσιμα θὰ διδαχθοῦμε, πού θὰ μᾶς βοηθήσουν στὴν ὀρθὴ ἀντιμετώπιση τῆς τωρινῆς ἀπειλῆς μιὰ καὶ ἡ σημερινὴ κατάσταση παρουσιάζει πολλὰς ὁμοιότητες μὲ ἐκείνην.

Ἡ ἱστορία πάντοτε εἶναι καλὸς δάσκαλος καὶ ἄς τὴν ἀμφισβητοῦν, τελευταία, ἢ ΕΡΤ καὶ μερικοὶ ἄλλοι «ἱστορικοί».

Δ. Ι. Κ..

ΚΑΤΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΕΡΑΜΙΣΤΡΙΑ

Παρουσίαση: Δρόσου Κραδαρτόγιαννου

Γεννήθηκε στον Πειραιά, καταγόμενη απ' τὸ Γαλαξίδι. Τέλειωσε τὸ ἐργαστήρι: ἐσωτερικῆς διακόσμησης τοῦ Σπύρου Βασιλείου στὴ Σχολὴ Δοξιάδη κι ἔμαθε κεραμικὴ πλάι: στὸν Μάνο Δάνο.

Μὲ «λάδια» παρουσιάζεται σὲ ἐκθέσεις «Νέων» τοῦ Πειραιᾶ καὶ τῆς Ἀθήνας ἐνῶ εἶναι ἀκόμα μαθήτρια τοῦ σχολείου. Πρὶν τελειώσει τίς σπουδές της παίρνει μέρος στὴν Πρώτη Πανελλαδικὴ Νέων καὶ στὴ συνέχεια σὲ ἑξῆ «ομαδικές» ζωγραφικῆς στὸ «Πρακτορεῖο Πνευματικῆς Συνεργασίας» τοῦ Μάριου Βαϊάνου.

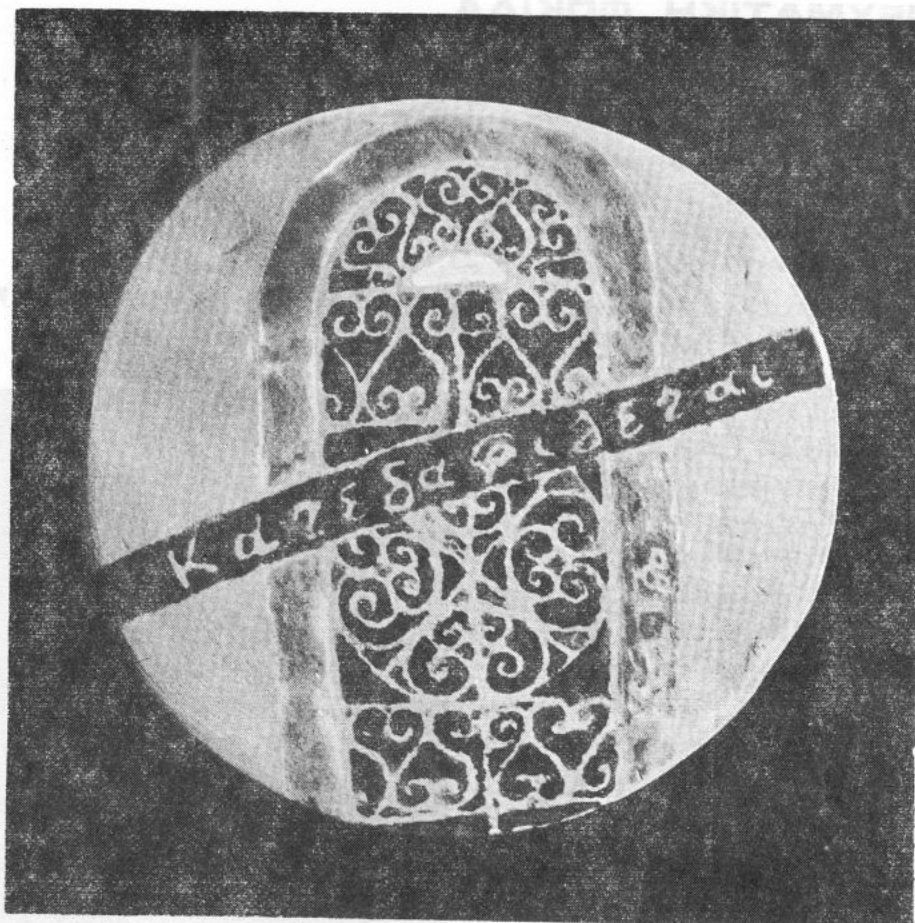
Ἡ Κεραμικὴ, σὰ μορφὴ Τέχνης συγγενικὴ μὲ τὴ Ζωγραφικὴ, τὴν κέρδισε ὁλοκληρωτικά, καὶ τὸ 1972 παρουσιάζεται: γιὰ πρώτη φορὰ σὰν κεραμίστρια στὴ 14ῃ Πανελλήνια Κεραμικῆς, στὸ Μαρούσι. Ἀπὸ τότε παίρνει μέρος, μόνο σὰν κεραμίστρια, σὲ δέκα Πανελλήνιες, πάλι στὸ Μαρούσι, καὶ πραγματοποιεῖ τέσσερις «ατομικές» στὴν Ἀθήνα, μία στὴ Θεσσαλονίκη καὶ μία στὴ Γιουγκοσλαβία. Παίρνει μέρος σὲ δέκα «ομαδικές» στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ, σὲ μιά διεθνή στὴ Φλωρεντία, καὶ τώρα ἐκθέτει: στὰ πλαίσια τῶν ἐκδηλώσεων τῆς «Ἐκφρασης».

Ἔχει φτιάξει σκηνικὰ καὶ κοστούμια γιὰ τέσσερις παραστάσεις ἔργων στὴν Ἀ-

θήνα καὶ τὴ Θεσσαλονίκη, κάνει: ἐξώφυλλα σὲ βιβλία λογοτεχνικά, ἀσχολεῖται μὲ τὴ φωτογραφία καὶ ἔχει: βγάλει: ἕνα βιβλίο μὲ φωτογραφίες καὶ κεραμικὰ της μὲ τίτλο «Ἐδῶ Γαλαξίδι S.O.S.». Ἔχει κάνει: τὴν εἰκονογράφηση στὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς Β' Δημοτικοῦ (σχολικὸ ἔτος 1980—81).

Ἔργα της ὑπάρχουν σὲ ἰδιωτικὲς συλ-

«Κατεδαφίζεται» Κεραμικό Κάτιας Μητροπούλου (ἀπὸ τὸ «Ἐ-
δῶ Γαλαξειδί... S.O.S.»)

λογές στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ
στὸ ἰδιωτικὸ Μουσεῖο τοῦ I. Βορρέ.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ Α- ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ

«Τὰ κεραμικὰ τῆς Κάτιας Μητροπού-
λου δὲν εἶναι μιὰ τυποποιημένη, τεχνικὴ
δουλειά. Εἶναι δημιουργία ἐνὸς κρυμένου
κι ἔτοιμου νὰ ἐκτραγεῖ ἀνθρώπου. Εἶναι
πάθος ψυχῆς καὶ δάσανο. Κυττάξτε: Ἐ-

ρημιά. Σταματημένα τὰ καρδιά σ' ἓνα
ἄσπρο κενό. Δὲν ὑπάρχει θάλασσα. Ἐρη-
μωμένο τὸ Γαλαξειδί: τῆς, μέσα ἀπὸ ἓνα
ραγισμένο τζάμι παραθυριοῦ, ραγισμένη
ἔρημη πολιτεία. Χωρὶς ἀνθρώπους που-
θενά. Ὅμως ὅλα τὰ παράθυρά του εἶναι
φωτισμένα... Καὶ χρώματα ὄνειρεμένα.
Δικά τῆς χρώματα, ἐλπίδα, ὄνειρο, χαρὰ
ζωῆς καὶ ρίζας». (Φωτεινὴ Μαραγκοῦ -
Ἰγνατίου).

«Ἡ κεραμικὴ τῆς Κάτιας Μητροπούλου»

έχει πνευματικότητα. Η ζωγραφική της αραιώνει μέσα στον πηλό τὰ χρώματα και τούς δίνει τόσες προσεκτάσεις, τόση θελκτική άβεβαιότητα. Τὰ φόντα είναι άκίνητα. Οί μεταπτώσεις δέν είναι: σκληρές, έχουνε μεταβατική, παλλόμενη διάθεση. Έτσι ο κύκλος — θλίψη, μοναξιά, ανάμνηση — πάντα υπάρχει μέσα στα χρώματα, δίπλα στα σχήματά της. Ζωγραφίζοντας μιλάει, χτυπάει, προσδιορίζει. Και στο τέλος γυρίζει πάλι για νά διειρευτεί. Το Γαλαξείδι — και μοίρα και σκοπός — την παραμονεύει παντού, την ακολουθάει. Έρωτας και καταβολή. Πώς νά τó ξεχάσει; «Φωτογραφίες από τó Γαλαξείδι»: Σπίτι, μπαλκόνι, παράθυρο. Το σπίτι σέ κυττάζει μέ δυο μαύρα μάτια, κατάμαυρα. Πρέπει νά πενθεί. Η ξώπορτα γαλάζια, ο τοίχος χρώμα άσπρο φθαρμένο, χωματένιο. Κι άποπάνω ένα σκέτο, φτωχό άέτωμα, χωρίς στολίδια. Άπ' τή γαλάζια ξώπορτα θά δρασκελίσεις τó μπαξέ για νά φτάσεις στο άρχοντικό. Δίπατο μέ εξώστη σέ τάρατσα, μέ σκεπή κεραμιδένια. Ο ούρανός φθαρμένος, γαλάζιος στο καφετί, αντικαθρέφτισμα τής γής, τά σύννεφα ξεφτισμένα. Τ' άρχοντικό πυρόξανθο». (Δ. Βασιλειάδης).

«Άγαπάει τó θέατρο, τó σκηνικό χώρο, τίς μικρές, άσήμαντες λεπτομέρειες πού φτιάχνουν τόν περίγυρο ενός έργου, δουλεύει σάν σκηνογράφος σέ τέσσερα έργα, τó σκηνικό μπαίνει μέσα στα κεραμικά της, τώρα είναι όλα μαζί τά στοιχεία σέ ένα: Πολιτείες πού μοιάζουν μέ σκηνικό, μιá κουίντα ζωγραφισμένη πού «προχωρεί» πολύ πιο πέρα από τó λογικό και περιορισμένο. Μιά σύνθεση από στοιχεία πού μοιάζουν έξωπραγματικά, και πού ωστόσο είναι άληθινά — ή μεταλλαγή τους σέ ένα, σέ τρία, σέ πέντε επίπεδα τά κάνει

νά γίνονται μοναδικά.

Άν κανένας θελήσει νά «περπατήσει» μ' ένα όδηγό στους δρόμους τής παλιάς Θεσσαλονίκης πού έφτιαξε ή Κάτια ή στα καλύτερίμια του Γαλαξειδίου όπως τά είδε εκείνη, θά μπερδευτεί και θ' ανακαλύψει μιάν άλλη πόλη ενός καιρού πού έφυγε και δέν τόν πρόφτασε κανένας έτσι. Αυτή ή άγνωστη διάσταση στα θέματα τής Κάτιας, είναι κάτι σάν τó κλαμένο χαμόγελο ενός κλόουν πού τόν ζωγραφίζει μ' όλα τά χαμένα παιδικά της χρόνια συγκεντρωμένα στα χρώματα πού χρησιμοποιεί και δέν κάνει τίποτα για νά κρύψει τó κλάμα του, ένα κλάμα πού τόν επιβάλλει σάν κάτι άπό τή θεματογραφία του καιρού μας. (Κωστούλα Μητροπούλου).

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

- ★ Έξη Πανελλήνιες κεραμικής στο Μαρούσι.
- ★ Πρώτη Πανελλαδική Έκθεση νέων.
- ★ Πέντε ομαδικές στην Άθήνα.
- ★ Μία διεθνής στη Φλωρεντία.
- ★ Μία άτομική Ιστή Γιουγκοσλαβία.
- ★ Δύο άτομικές στην Άθήνα.
- ★ Μία άτομική στη Θεσσαλονίκη.
- ★ Μία στα πλαίσια των εκδηλώσεων τής «Έκφρασης» 1982.

ΣΚΗΝΙΚΑ

Έκανε τά σκηνικά:

★ Για τρία μονόπρακτα στο Έλεύθερο Θέατρο του Κυριαζή Χαρατσάρη, στη Θεσσαλονίκη.

★ Για τó έργο «Τέσσερες Έρημιές», στο θέατρο «Κάδα», στην Άθήνα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

«Έδω Γαλαξείδι... SOS», Άθήνα, Μπουκουμάνης, 1979, 24,5X17, σελ. 36. (Στό βιβλίο αυτό ή Κωστούλα Μητροπούλου έ-

ΑΠ' ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ ΠΑΠΑΛΟΥΚΑ

Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ἀθηναίων (29-4-82 ἕως 28-5-82)

Ἀφήνοντας τὸ ξεχειλίσμα τοῦ ἡλίου κεῖνο τὸ μαγιάτικο δειλινὸ ἔ-
ξω ἀπ' τὸν ἀπρόβλεπτα διαμορφω-
μένο — σὲ ὑψηλὸ βαθμὸ φυγῆς —
χῶρο τοῦ Πνευμ. Κέντρου τῆς Ἀ-
θήνας (Ἀκαδημίας 50) καταβάλ-
λαμε ἐνδόμυχα τὴν ἐλαχιστότερη
προσπάθεια προσαρμογῆς — οὔτε
συζήτηση γιὰ προετοιμασία — ὅπως

γράψε τὰ κείμενα καὶ ἡ Κάτια Μητροπού-
λου ἔκανε τὸ ἐξώφυλλο, τὸ ὀπισθόφυλλο,
τὶς φωτογραφίες καὶ τὰ κεραμικά).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

(Τὰ σπουδαιότερα ἄρθρα ποὺ γράφτη-
καν γιὰ τὸ ἔργο τῆς Κάτιας Μητροπού-
λου) :

Κωστούλας Μητροπούλου : «Ὀνειρικές
εἰκόνες τοῦ χθὲς (παρακολουθώντας τὴν
Κάτια Μητροπούλου νὰ ζωγραφίζει: πάνω
στὸν πηλό)», Περ. «Ζυγός», τεύχ. 42,
Ἰούλ.—Αὐγ. 1980, σ. 41—3.

Φωτεινῆς Μαραγκοῦ - Ἰγνατίου: Κρι-
τική παρουσίαση στὸ δίπτυχο μὲ τὴν εὐ-
καιρία τῆς ἀτομικῆς ἐκθέσεως στὴ Γκαλερί
«Διογένης».

Δ. Βασιλειάδης: Κριτική ἀνάλυση τῶν
ἐπὶ μέρους κεραμικῶν στὸ ὀπισθόφυλλο τῆς
ἀφίσσας μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀτομικῆς ἐκ-
θέσεως στὴν αἴθουσα τέχνης «Μέδουσα» (17
Νοέμβρη—2 Δεκέμβρη 1980).

τὴν καθόριζε ἡ ἀναμονὴ γιὰ τὴν ἐ-
πίσκεψή μας. Ἀνταλλάξαμε συνω-
μοτικά φευγαλέο βλέμμα διασχί-
ζοντας τὸν μακρὸ διάδρομο καὶ μὲ
ἐπιταμένα ἀνοιγοκλείματα τῶν μα-
τιῶν κοιτάζαμε νὰ ἀποχρωματίσου-
με τὸν ὀρίζοντα τῆς αἴσθησης γιὰ
μιὰ γνησιότερη δεκτικότητα. Ἐκ-
θεση Παπαλουκᾶ δὲν εἶχα ξαναδεῖ,
οὔτε θυμᾶμαι νᾶγινε. Ἀνανέωνα ὁ-
μως τὶς ἐντυπώσεις μου ἀπ' τὴν ἐπί-
σκεψή τῆς Μητρόπολης τῆς Ἀμφισ-
σας, στὸ πρῶτο μου πέρασμα καλε-
σμένος καὶ ξεναγούμενος ἀπ' τὸν
Δημήτρη Παλούκη.

Ὅσο κι ἂν, λοιπόν, ἦταν σταθ-
μὸς στὴν σταδιοδρομία τοῦ Παπα-
λουκᾶ ἡ εἰκονογράφηση τῆς Εὐαγ-
γελίστριας στὴν Ἀμφισσα τούτη
τὴν ὥρα σὲ μᾶς ἐπιδροῦσε στενεύ-
οντας χρονικὰ καὶ φορτίζοντας με-
ταφυσικὰ τὰ κανάλια καὶ τοὺς χώ-
ρους ὑποδοχῆς. Δὲν εἶναι περίεργο
πὼς τὴ μελέτη τῆς Ἀγιορίτικης φύ-
σης καὶ κυρίως τῆς Βυζαντινῆς τέ-
χνης, ὅπως τὶς ἀφομοίωνε θαυότε-
ρα, τὶς ἐπεχείρησε μὲ τὶς συνθέσεις
τῆς Παρνασσίδας εἰκονογραφώντας
τὴν Εὐαγγελίστρια ἢ ἀκόμα ἐκτε-
λώντας ἀντίγραφα βυζαντινῶν μω-
σαϊκῶν τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ. Ἐχῶ ὡ-
στόσο νὰ πῶ πὼς ἀπὸ κείνη τὴ πρῶ

τη επίσκεψη στην "Αμφισσα είχα διαπιστώσει — συγκριτικά και με συγκαιρινούς φίλους όμότεχνους του Παπαλουκά — πώς «ή Βυζαντινή τέχνη δέν σβύνει ίσα - ίσα φωτίζει τό νόημα τής σύγχρονης», οδηγεί «στή σύνθεση πηγών».

Πολύ λίγο θάσπαξε ή πρώτη μας έντύπωση : Συμβατική ένταξη του ζωγράφου στον μεταίμπρεσιανισμό, επιδράσεις άπ' τόν Σεζάν πού διέκρινε κάποιος μας άπ' τήν παρέα. "Ίσως μιá πολύ πρόχειρη άπόδοση τής «γεύσης του φωτός στους πίνακές του πού τόν πλημμυρίζει στην 'Ελλάδα». Μά έτσι οδηγούμαστε στις προσυνειδησιακές άφετηρίες του. Τis είχε όνομάσει και ό ίδιος, τίς καταγράφει και ή Ε. Βακαλό στην προσεγμένη έκδοση του διοργανωτή Δήμου 'Αθηναίων:

«Τό κυριώτερο όμως έφόδιό του ήταν ή ρίζα πού κρατούσε άνέπαφη άπό τήν καταγωγή του. Γεννήθηκε και έζησε μικρός στη Δεσφίνα, κοντά στους Δελφούς. Οί μνήμες τόν ξαναφέρνουν κατόπι συχνά στο δρόμο πού έπαιρνε για νά πάει νά δεί τίς αρχαιότητες, πού στο παιδικό και άδιαμόρφωτο άκόμη αίσθημά του, δημιούργησαν ίσχυρή όσο και γνήσια συγκίνηση. Στίς αναπολήσεις του αὐτές δέν ξεχωρίζουν οί έντυπώσεις του άπό τήν φύση και οί έντυπώσεις του άπό τήν τέχνη. Τά χρώματα και τά σχήματα πού αλλάζουν στο φώς, πού ένώνονται μέ τό φώς, πού γράφονται μέ όλη τήν καθαρότητα και τήν πληρότητα τους μέσα στο έλληνικό φώς, έ-

μειναν για πάντα μέσα του».

Μία άλλη, τό ίδιο ίσως πλανεμένη κρίση, άποκρούει ό ίδιος ό Παπαλουκάς: «δέν είμαι τοπιογράφος γιατί μέ τραβούν τά θέληγτρα του τοπίου. Δέν κάνω ζωγραφική ποίηση. Βγαίνω στο ύπαιθρο έμπνέομαι άπ' αὐτό και πλουτίζω έντός μου όλες τίς ζωγραφικές αξίες, τό ρυθμό, τίς συνθετικές δυνατότητες».

Στους πίνακες κυριαρχεί μιá σοφή σύνθεση βασισμένη σε μαθηματικές σχέσεις κι άρμονικές χαράξεις, μιá ακρίβεια θαυμαστή στην ένταξη του τοπίου μέσα στον πίνακα, και ή άρμονία του συνόλου πετυχαίνοντας μέ μεταθέσεις θάρους μέσα στο έργο, μέ τό χρώμα και τήν έκταση των σχημάτων. Και παντού μιá «φύση κτίσμα φωτός». Με άφετηρία ότι ή φόρμα πλάθεται μέ τό φώς (γράφει ή Ε. Βακαλό) προχωρεί στην άποψη ότι τό φώς δέν τήν περιγράφει άπλώς αλλά και τήν άποτελεί.

Μιλώντας για τό βασικό χαρακτήρα τής ζωγραφικής του ό Παπαλουκάς είχε πει: «...είναι ή προσήλωση στο αντικείμενο. Συγκεντρώνομαι σ' αὐτό μέ τό σκοπό νά του άποσπάσω τά μυστικά του φωτισμοῦ, του τόνου, του σχεδίου, του χρώματος και εκείνο πού λέμε καλή τοποθέτηση. Με τήν πάροδο του χρόνου και έπειτα άπό μακρά και πολύμοχθη έργασία, προέκυψε ή άνάγκη τής πλατύτερης ανάπτυξης των άπό τό αντικείμενο έτσι άποσπόμενων στοιχείων, τήν ανάπτυξη

δὲ αὐτὴ τὴν ἐπέβαλε ἡ ἴδια ἡ φύση τῶν στοιχείων αὐτῶν...» Ἀπ' τὴν ἀρχὴ καὶ πάντα σ' αὐτὴ τὴν ἀνασύστασιν τοῦ φυσικοῦ ἀντικειμένου ἔμπαινε ἡ προϋπόθεσις τοῦ ἐλληνικοῦ φωτός. Ἀπ' τὴς δυνατότητες εἰσδοχῆς τοῦ φωτός στὴν ὕλη τους ὁ Παπαλουκάς κάνει δικές του διακρίσεις στὰ χρώματα. Βάσει τῶν διαβαθμίσεων τους ἡ φωτεινότητα.

Οἱ ἐπιπτώσεις τοῦ φωτός, διέκρινε, αἱρουν τὴν στατικότητα τοῦ φυσικοῦ φαινομένου στὸ χῶρο. Οἱ κραδασμοὶ τῆς ὕλης κάθε ἀντικειμένου καὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μορίων εἶναι ἡ διαλογικὴ συμμετοχὴ του στὴ ζωὴ μὲ τὸ περιβάλλον του. Σ' αὐτὸ τὸ σταθμὸ τῆς πορείας του υἱοθετώντας μιὰ σχεδὸν στιγματογραφικὴ τεχνικὴ ἔδωσε τὰ «Σπίτια τοῦ Κυπριάδη» διατυπώνοντας τὴς ἀμοιβαῖες διεισδύσεις ἀτμόσφαιρας καὶ ἀντικειμένων. «Ὁ Παπαλουκάς βλέπει στὴν ἐλληνικὴ φύση πῶς τὸ φῶς γίνεται τὸ ἴδιο ὕλη μέσα στὴς μορφές καὶ συγχρόνως ἐξαυλῶνει τὴ δική τους σκοτεινὴ σωματικότητα». Τὸ θαρὺ ἀκαμπτο καὶ συμπαγὲς φαινόμενο ἀνυψώνεται σὲ φωτεινὸ καὶ ὀλοζώντανο γεγονός.

Προχωρώντας πιά πρὸς τὸ τέλος (πάνω ἀπὸ 150 πίνακες φιλοδοξοῦν σὲ μιὰ καθολικὴ κάλυψη τοῦ ἔργου τοῦ Παπαλουκά) βλέπουμε μιὰ ἐφαρμογὴ πιστὴ τῆς ἁποψῆς του «μ' ἐνδιαφέρει», εἶχε πεῖ σὲ μιὰ συνέντευξη, «αὐτὸ ποὺ δημιουργῶ νὰ εἶναι ἀπαλλαγμένο ἀπὸ κάθε ξένο κι ἐπιζήμιον στοιχεῖο ποὺ θὰ μπέρδευε τὴ σαφήνεια καὶ τὴν ἀλήθεια του». Ἡ ἀπλοποίηση καὶ ὁ περιορισμὸς στὰ ἀπολύτως ἀπαραίτητα τῶν ἐκφραστικῶν μέσων του δίνει καὶ στὶς παραμικρότερες πινελιὲς θαρύτητα καὶ δύναμη «ποὺ σπάνια ξαναβρίσκονται στὴν ἐλληνικὴ τέχνη».

Βγαίνοντας εἶχαμε τὴν ἐντύπωση πῶς διαχέαιμε ἓνα φῶς γύρω μας. Ἦταν ἡ ὥρα τῆς πιὸ ἀμφίρροπης πάλης μέρας καὶ νύχτας. Κοιτάξαμε μακριά, ψάχναμε τὴν διαφάνεια στὸν ὀρίζοντα ποὺ ἀνοίγει γιὰ τὴν ἐλληνικὴ τέχνη ἢ ζωγραφικὴ τοῦ Σπ. Παπαλουκά: «Ὁ Παπαλουκάς μᾶς παρέχει μιὰ θεβαιότητα γιὰ ἔργα παρόντος. Δὲν τὴν δίνει ἡ συντήρηση ἀλλὰ τὸ ἀνοιγμα τῆς παράδοσης σ' ἐξελίξεις», διάβασε κάποιος ἀπ' τὸ ἔντυπο ποὺ κρατούσαμε. Προχωρήσαμε...

Συμπατριώτη,

Ψάξε στὸ ὑπόγειο τοῦ σπιτιοῦ σου. Κάτι θὰ βρεῖς. Τὸ «Λαογραφικὸ Μουσεῖο Φωκίδας» δέχεται κάθε ἀντικείμενο, εἴτε σὰν δωρεά, εἴτε μὲ παρὰκράτηση κυριότητος. Εἶναι ἀπόλυτα ἐξασφαλισμένο ἀπ' τὴ φθορά, γιατί συντηρεῖται καλλίτερα καὶ ἡ ἀπόδειξη παραλαβῆς ἐξασφαλίζει ἀπ' τὸ κίνδυνο ἀπώλειας.

ΤΑ ΒΟΥΝΑ, ΤΑ ΠΟΤΑΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΜΠΟΙ ΣΤΗΝ ΛΑΪΚΗ ΜΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

ΣΤΑΘΗ ΤΣΟΜΙΔΗ

«Αν και έχουν περάσει πενήντα ολόκληρα χρόνια από τότε που ο Νικόλαος Πολίτης έδωσε τον όρουσμο της λαογραφίας και μολοντί ο Σπίλων Κυριακίδης στις έργασίες του αναλυτικά έρευνσε και διατύπωσε το περιεχόμενο και τη μέθοδο της λαογραφικής έπιστήμης, ο χώρος της εξακολουθεί να παραμένει ένα παρθένο έδαφος για κάθε νέο έρευνητή.

Με τους όρους «λαογραφία», βλέπουμε να τιτλοφορούνται τα πιο ετερόκλητα κείμενα, ενώ τελευταία προτιμούν μερικοί τον όρο «φολκλόρ» που είναι πιο νέος και ίσως πιο έμπορικός.

Πρέπει, λοιπόν, να ανατρέξουμε στον όρισμο της λαογραφίας που έδωσε πάνω από μισό αιώνα ο πατέρας της έπιστήμης αυτής. Σύμφωνα μ' αυτόν τον όρουσμο ή λαογραφία εξετάζει «τάς κατά παράδοσιν δι' λόγων, πράξεων ή ενεργειών εκδηλώσεις του ψυχικού και κοινωνικού βίου του λαού». Και για συντομία όπως ταιριάζει σ' ένα όρουσμο, λαογραφία είναι, κατά τον Σ. Κυριακίδη, ή έπιστήμη του λαϊκού πολιτισμού.

Ανεξάντλητος σέ αποθέματα ο λαός μας δημιούργησε την δική του έπιστήμη. Διακωμωδεί, περιγράφει, εξιστορεί κρυφές και μη πτυχές της έλληνικής κοινωνίας, της έλληνικής γής, του τόπου μας.

Η μικρή αυτή εργασία αποδέλπει στο να παρουσιαστούν μέσα από τις παροιμίες, τα αινίγματα και τα τραγούδια, δηλαδή μέσα από τα άμεσα εκφραστικά μέσα του λαού, πώς αυτός καταλαβαίνει τον γύρω του κόσμο, την έλληνική φύση, την οποία έχουν τραγουδήσει όλοι όσοι είχαν την τύχη να γεννηθούν και να μεγαλώσουν στους κόλπους της.

Α. Τὰ βουνὰ ἀντιπροσωπευτικὴ μορφή στὴ λαογραφία μας.

Τὰ βουνὰ καθὼς δεσπόζουν στὸ ἑλληνικό τοπίο ἦταν φυσικὸ νὰ δεσπόζουν καὶ στὴ νοστροπία τῶν Ἑλλήνων. Ἀπὸ τὴν μακρινὴ ἐποχὴ τῆς ἀρχαιότητος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐστρεφε τοὺς λογισμοὺς του πρὸς τὰ βουνὰ. Ἐκεῖ τοποθετοῦσε τοὺς θεοὺς του καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πήγασε ἡ μυθολογία του.

Μερικὲς ἀπὸ τίς πιὸ χαρακτηριστικὲς παροιμίες ποὺ ὁ λαὸς ἀποδίδει στὸ ὄρεινὸ στοιχείο ποὺ θεωρεῖ σὰν σύμβολο τῆς δύναμης καὶ τῆς λεβεντιάς: «Οἱ κάμποι τρέφουν ἄλογα καὶ τὰ βουνὰ λεβέντες» λέγεται σὲ πολλὰ μέρη. Πρόκειται γιὰ συνηθισμένη ἐξαρση τῆς ἀξίας τῶν ὀρεσίδιων σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς κατοίκους τοῦ κάμπου καὶ ὑποστηρίζεται ὅτι τὰ βουνὰ τρέφουν γενναίους ἄνδρες, ἐνῶ οἱ πεδιάδες τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἄλογα.

Ὅμως καὶ καταφύγιο κάθε ἀδικημένου, κάθε ἀπελπισμένου, εἶναι τὰ βουνὰ γι' αὐτό: «Θὰ πάρω τὰ βουνὰ, νὰ πά' νὰ μὴν ἀνοιώθουμαι!» λέει αὐτὸς ποὺ θλίβεται. (Τῆνος).

«Πῆρε τὰ βουνὰ» λέγει ἄλλη κοινότητα παροιμία ποὺ χαρακτηρίζει ὅποιον ὀρίσκει σὲ ἀπόγνωση.

«Στὰ βουνὰ καὶ στὰ κλαριά» (Ἡπειρος) ἀποτελεῖ εὐχὴ γιὰ νὰ φύγει τὸ κακό.

Ἀλλὰ τὰ βουνὰ εἶναι καὶ σύμβολο τῆς σταθερότητος. Ὁ λαὸς λέει χαρακτηριστικά: «Βουνὸ μὲ βουνὸ δὲ σμίγει». Ἐπίσης πολλὲς παροιμίες ποὺ ἀναφέρονται στὰ βουνὰ φανερώνουν τίς μεταπτώσεις ἀπὸ τὴν εὐτυχία στὴ δυστυχία ὅπως αὐτὴ ποὺ ἀκούγεται στὴν Κεφαλλονιά: «ἀπὸ βουνὸ σὲ λαγούδι».

Τὸ γλυκοχάραμα στὸ βουνό

Μιά εἰδυλλιακὴ ὥρα στὴν ἐλληνικὴ ὕπαιθρο εἶναι τὸ γλυκοχάραμα. Εἶναι ἡ ὥρα ποὺ ξυπνοῦν τὰ πουλιά καὶ ποὺ οἱ νέες κοπέλες ξεκινοῦσαν, παλαιότερα, γιὰ νὰ πάνε στὸ ποτάμι ἢ στὴ δρύση, νὰ πλύνουν καὶ ν' ἀπλώσουν τὰ ρούχα στὸν πρωῒνὸ ἥλιο. Τίς ἴδιες στιγμὲς ὁ αὐγερινὸς τραβάει τὸν αἰώνιο δρόμο του πρὸς τὴ δύση, ἐνῶ πέρα στὰ βουνὰ «γλυκοχαράζει»:

Ἐρόδισε ἡ ἀνατολὴ καὶ ξημερώνει ἡ
δύση
γλυκοχαράζουν τὰ βουνὰ καὶ ὁ αὐγερινὸς
τραδιέται.

Πᾶν τὰ πουλάκια στὴ βοσκὴ καὶ οἱ λυ-
γερεὲς στὴ δρύση,
θγαίνω κ' ἐγὼ καὶ ὁ μαῦρος μου
βρίσκω μιὰ κόρη ποῦπλενε σὲ μαρμαρέ-
νια δρύση.

Τὰ βουνὰ προπύργια τῆς
ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ.

Ἀναμφισβήτητα τὰ βουνὰ ἔπαιξαν με-
γάλο ρόλο στὴν ἱστορία τοῦ λαοῦ μας. Φτά-
νει ἀπλῶς νὰ θυμηθοῦμε ὅτι στὴν περίοδο
τῆς Τουρκοκρατίας ἦταν τὰ ἀπάτητα κρη-
σφύγετα τῶν Κλεφτῶν. Ἡ λαϊκὴ μούσα
ἐξύμνησε τὰ βουνὰ καὶ ὁ Ρήγας στὸν Θού-
ριό του καλεῖ τοὺς ὀρεσίδους μαχητὲς σὲ
μιὰ πανεθνικὴ ἔνωση γιὰ νὰ λυτρωθεῖ
τὸ ἔθνος:

Σουλιῶτες καὶ Μανιάτες, λεοντάρια ξα-
κουστὰ
πότε στές σπηλιές σας κοιμάστε σφαλι-
χτά;
Μρουνουκιοῦ καπλάνια κι' Ὀλύμπου
σταυραστοὶ
κι' Ἀγράφων τὰ ξεφτέρια, γενῆτε μιὰ
ψυχή.

Μιὰ σωστὴ γνώμη γύρω ἀπὸ τὰ βουνὰ
καὶ τὸν ρόλο τους στὸν ἀπελευθερωτικὸ ἀ-
γῶνα μᾶς δίνει ὁ FAURIEL ποὺ γράφει
τὰ ἑξῆς:

«Μιὰ ολοκληρωμένη συλλογὴ τῶν κλέ-
φτικων τραγουδιῶν θὰ εἶχε μεγαλύτερη
σπουδαιότητα. Μιὰ τέτοια συλλογὴ θὰ ἦ-
ταν ἡ πραγματικὴ ἱστορία τῆς Ἑλλάδας,
ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς κατακτῆσεώς της ἀπὸ

τοὺς Τούρκους. Θὰ βλέπαμε σ' αὐτὴ τὴν
ἱστορία ὅτι πάνω στὰ βουνὰ εὗρεσκε κα-
ταφύγιο μιὰ Ἑλλάδα, ἄξια τῆς ἀρχαίας.
Μιὰ τέτοια ἱστορία θ' ἀποτελοῦσε μιὰ συλ-
λογὴ ἀπὸ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ἡ-
ρωϊσμοῦ. Ποῦ θὰ εἶναι πολὺ ἀνώτερα σὲ
λάμπη ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν πολεμιστῶν τῆς
Ἰλιάδας».

Σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία τῶν κλέφτικων
τραγουδιῶν, ὄχι σπάνια συναντᾶμε στί-
χους ὅπου ὁ τραγουδιστής, καὶ μαζί του
καὶ ὁ λαός, στρέφεται πρὸς τὰ ψηλά βου-
νὰ καὶ τὰ ρωτάει, τί γίνονται καὶ ποῦ θρί-
σκονται οἱ Κλέφτες. Εἶναι τόσο στενὰ δε-
μένη ἡ ὑπαρξὴ βουνοῦ καὶ κλεφτουριάς,
ὥστε εἶναι ἀδιανόητο πῶς μπορεῖ νὰ ὑ-
πάρχει τὸ ἓνα χωρὶς τὸ ἄλλο. Ἡ μόνη ἐκ-
δοχὴ γιὰ ὅποια προσωρινὴ ἀπουσία τῆς
κλεφτουριάς εἶναι ὅτι κάπου ἐκεῖ στὰ βου-
νὰ πρέπει οἱ κλέφτες νὰ θρίσκονται κρυ-
μένοι. Πρόκειται λοιπὸν γιὰ μιὰ ἀπορία
ποῦ μόνο τὸ βουνὸ μπορεῖ νὰ λύσει:

Ἐσεῖς βουνά, ψηλά βουνά, μὲ τὰ δασά
κλαριά σας,
μὲ τὰ δασιὰ τὰ ἔλατα, τὸ ἐν' ἀπάνω'ς
τάλλο,
τοὺς κλέφτες τί τοὺς κάματε, τοὺς Κο-
λοκοτρωναίους;

Σύμβολα τῆς ἀθανασίας.

Τὰ βουνὰ ὅμως δὲν εἶναι μόνο σύμβολα
τῆς ἐλευθερίας ἀλλὰ καὶ τῆς αἰωνιότητος.
Ἡ μόνιμη καὶ στέρεη παρουσία τους μὲ
τὸν ἀμετάβλητο καὶ τὸν ἀγέραστο ὄγκο
ἐξηγεῖται: σὰν ἀθανασία. Γι' αὐτὸ καὶ ὅ-
ταν ὁ θνητὸς ἄνθρωπος θέλει νὰ ἀνακα-
λύψει ἓναν ἀθάνατο ὁ νοῦς του πηγαίνει
στὰ βουνὰ καὶ στοὺς κάμπους ποὺ ἦταν,
εἶναι καὶ θὰ εἶναι αἰώνια. Αὐτὴ τὴν ἀθα-
νασία μακαρίζει ὁ θνητὸς ποὺ καρτερικὰ
περιμένει τὸ θάνατο:

Καλότυχα 'να: τὰ βουνά, καλότυχοι εἶν'
οἱ κάμποι,
ποῦ θάνατο δὲν καρτεροῦν καὶ χάρο δὲν
προσμένουν,
μόν' καρτεροῦν τὴν ἀνοιξή, τ' ὁμορφο
καλοκαίρι,
νὰ πρασινίζουν τὰ βουνά, νὰ λουλου-
δοῦν οἱ κάμποι...

«Ο ἀποχαιρετισμὸς τοῦ
βουνοῦ.

Ἀπὸ παρόμοια ψυχολογικά κίνητρα ξε-
κινώντας ὁ λαὸς μας δὲν χάνει τὴν εὐκαι-
ρία νὰ τονίσει ἰδιαίτερα ὅχι μόνον τὴν ἀ-
γάπη του στὰ βουνὰ ἀλλὰ καὶ τὸν πόνο
του γιὰ τὸν ἀποχωρισμὸ τοῦ ἀπ' αὐτά. Δὲν
εἶναι μοναδικὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Κατσαν-
τώνη ποὺ τὸν πηγαίνουν αἰχμάλωτο καὶ
παρακαλεῖ νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ ἀποχαιρε-
τῇσι τὰ βουνά:

Τοῦρκοι βαστάτε τ' ἄλογα λίγο νὰ ξα-
νασάνω
νὰ χαιρετήσω τὰ βουνά καὶ τίς κοντο-
ραχοῦλες.

Κι ὁ ἀπλὸς ὁρεσίδιος παρόμοιο ψυχικὸ
προσανατολισμὸ διατηρεῖ. Μερικὲς φορές
καὶ σὲ τραγούδια, ποὺ δὲ μιλάνε ἀρχικά
γιὰ τὸ βουνό, παρεμβάλλονται στίχοι —
τακτίσματα, λυγίσματα — καὶ αὐτὰ γίνε-
ται γιὰ νὰ ὑμνηθοῦν καὶ πάλι τὰ βουνά.
Σὲ αἰτωλικὴ παραλλαγή τοῦ τραγουδιοῦ
ποὺ μιλάει γιὰ τὸν νέο καὶ τὸν χάρο πα-
ρατηροῦμε:

Ἄσε με, Χάρε μ', ἄσε με ἀκόμα πέντε
μέρες
τίς δυὸ νὰ φάω καὶ νὰ πιῶ, τίς τρεῖς νὰ
γκιζερήσω
... ..

Ἐχετε γειὰ ψηλὰ βουνὰ κ' ἐσεῖς κον-
τοραχοῦλες,
κ' ἐγὼ πάω στὴ μαύρη γῆς καὶ δὲ μα-
ταγυρίζω.

Β. Τὰ ποτάμια καὶ ὁ λαός

Τὸ ποτάμι καθὼς εἶναι πολύμορφος, ἄλ-
λοτε ὀρμητικὸ καὶ ἀφρισμένο καὶ ἄλλοτε
σιγανὸ καὶ ὑπουλο, ἦταν ἀδύνατο νὰ μὴν
ἔχει ἀνάλογη φυσιογνωμία καὶ στίς πα-
ροιμίες τοῦ λαοῦ.

Παντοῦ καὶ μὲ τὴν ἴδια ἐπιμονή τὸ σι-
γανὸ ποτάμι θεωρεῖται: ὑπουλο καὶ ἐπι-
κίνδυνο, γι' αὐτὸ καὶ μεταφορικά συμβο-
λίζει τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔχει παρόμοιες ἰδιό-
τητες καὶ χαρακτῆρα. Οἱ παροιμίες τοῦ
εἴδους αὐτοῦ ἐπιμένουν νὰ προσειδοποιεῖν

πόσο πρέπει νὰ φυλάγεται κάποιος ἀπ'
ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἴδους!

«Ἀπὸ σιγανὸ ποτάμι ψηλὰ τὰ ροῦχα
σου» (νὰ φυλάγῃσαι ἀπὸ τοὺς διπλοπρό-
σωπους).

«Ἀπὸ βουδὸ ποτάμι ἄπεχε τὰ ροῦχα
σου» (Κάρπαθος).

«Τὸ βαθὺ ποτάμι δὲν βροντάει» (Πε-
λοπόννησος) σημαίνει: «ὁ δόλιος ξέρε: ποὺ
κρύβεται».

«Κάμε τὸ καλὸ κι ἂς τὸ πάρει ὁ πατα-
μὸς» (γνωμικὸ ποὺ ἐγκωμιάζει τὴν ἀξία
τῆς καλῆς πράξης).

Εἶναι γεγονός ὅτι ὑπάρχει ἓνα πολυάρι-
θμο πληθὸς παροιμιῶν καὶ γνωμικῶν ποὺ
ἔχουν βασικὸ θέμα τὰ ποτάμια. Ἦταν τό-
ση ἡ ἐντύπωση ποὺ ἔχει προξενήσει ἐπὶ
λαὸ ὁ πολύμορφος ρόλος τῶν ποταμιῶν τῆς
πατρίδας μας ὥστε τοῦ ἦταν ἀδύνατον ν'
ἀποφύγει τίς ἀλλεπάλληλες ἐμπνεύσεις γιὰ
μιά μεταφορικὴ καὶ ἀλληγορικὴ χρῆση
τῶν φυσικῶν αὐτῶν στοιχείων.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τίς παροιμίες καὶ τὰ
γνωμικά, τὸ ποτάμι παρουσιάζεται καὶ σὲ
διάφορες ἄλλες περιπτώσεις. «Ποταμὸς»
ὀνομάζεται τὸ παιδικὸ παιχνίδι: ὅπου τὰ
παιδιά μπαίνουν σὲ μιὰ σειρά, σκύδουν
καὶ τὰ ἄλλα πηδοῦν πάνω ἀπὸ τὴ ράχη
καθενός, ἐπειδὴ ἡ σειρά «κυλάει» ὅλο καὶ
μακρύτερα καὶ μοιάζει μὲ ποτάμι ποὺ τρέ-
χει. Τὸ ἴδιο παιχνίδι: σ' ἄλλα μέρη λέγε-
ται «ποταμάκι» καὶ ἄλλοι «δαρελάκια».

Ἀπὸ τὰ ἀμέτρητα λιανοτραγούδια ποὺ
εἶναι γνωστὰ καὶ ἀναφέρουν συμπτωmati-
κὰ τὸ ποτάμι ἀξίζει ν' ἀναφερθεῖ ἓνα χα-
ρακτηριστικὸ ἀπὸ τὴν Κρήτη, αὐτὴ τὴν
ἀστείρευτὴ πηγή τῶν διστίχων:

Τὰ δάχρυά μου σὰν ποταμὸς μέρα καὶ
νύχτα τρέχουν
καὶ μοῦ τρυποῦν τὸ στήθος μου καὶ τὴ
καρδιά μου δρέχουν.

Ἀξίζει νὰ προστεθεῖ καὶ ἓνα σύντομο
«γύρισμα» ποὺ συνηθίζεται στὴ Χίο καὶ ὅ-
που ὁ ἐρωτευμένος τραγουδιστὴς καταριέ-
ται τὴν ἄθλια μοῖρα του:

Ὁ ποταμὸς τραβᾷ κλαδιά
κι ἐγὼ γιὰ λόγου σου σκλαδιά.

Τὸ στοιχεῖο τοῦ ποταμοῦ.

Στὴν ἀρχαία γλυπτική οἱ ποταμοὶ παριστάνονται στὰ ἀετώματα τῶν γαλῶν ὡς ἄνδρες ξαπλωμένοι, ὅπως ξαπλωμένος εἶναι στὴν κοίτη τοῦ καὶ ὁ ποταμός. Ἡ ἰδέα αὕτη διευκολύνει τὸν καλλιτέχνη νὰ ἐκμεταλλεῖται τὸν χώρον γιὰ τὶς γωνίες τῶν ἀετωμάτων μόνο παρόμοιες μορφές μποροῦν νὰ ἀπεικονίσουν.

Αὕτη ἡ παράσταση τοῦ ποταμοῦ ὡς πνεῦμα, ποῦ ἀντιπροσωπεύει τὴν ἔννοια «ποταμός», στὴν νεοελληνική λαογραφία ἐκφράζεται μὲ τὸ «στοιχεῖο τοῦ ποταμοῦ».

Σ' ἓνα δημοτικὸ τραγούδι, ἀπὸ τὴν κατηγορία τῶν θλιθερῶν τῆς ἀγάπης, περιγράφεται μὲ σκηνὴ κοντὰ στὸ γεφύρι ἐνὸς ποταμοῦ:

Κόρη ξανθὴ τραγούδαγε σὲ πέτρινο γεφύρι
κι' ἀπὸ τὸ χλιθερὸ σκοπὸ, τὸ χλιθερὸ τραγούδι,
καὶ τὸ γεφύρι: ῥάγισε καὶ τὸ ποτάμι
καὶ τὸ στοιχεῖο τοῦ ποταμοῦ στὴν ἄκρια
ἐπετάχτη.
Κι' ἓνας διαδάτης φώναξε 'πὸ πέρα ἀπὸ τὴν ῥάχη.
"Ἀλλάξε κόρη τὸν ἦχόν καὶ πᾶς ἄλλο τραγούδι,
γιὰ νὰ κινήσει ὁ ποταμός, νὰ σμίξει: τὸ γεφύρι
καὶ τὸ στοιχεῖο τοῦ ποταμοῦ στὸν τόπον
τοῦ νὰ πάει...

Τὸ ποτάμι στὰ ὄνειρα.

Τὸ ποτάμι στὰ ὄνειρα δὲν εἶναι καλὸ σημάδι γιὰτί πάντοτε προφητεύει μὲ κάποιαν περιπέτεια γιὰ κείνον ποῦ θὰ τὸ δεῖ. "Ἄν δεῖ κάποιος ὅτι μπαίνει: σὲ ποτάμι καὶ τὸ περνάει σημαίνει ὅτι κάποια ἀρρώστια θὰ περάσει: ἀλλὰ στὸ τέλος θὰ γιὰτρευτεῖ. "Ἄν ὅμως δεῖ ὅτι δὲν θγαίνει: ἀντίκρου τότε τὸ ὄνειρο εἶναι κακὸ καὶ σημαίνει πιθανὸ θάνατο, ἰδίως ὅταν τὸ ποτάμι εἶναι θολό.

Αὐτὸ τὸ ποτάμι τὸ θολό, τὸ δρᾶσκουμε

καὶ στὸ δημοτικὸ τραγούδι. "Ὅταν ἡ κόρη βλέπει κάποιον παρόμοιον ὄνειρο ἢ μάννα τῆς προσπαθεῖ νὰ τὴν παραπλανήσῃ καὶ νὰ τὴν καθησυχάσῃ: ἐξηγώντας τὸ ὄνειρο λανθασμένα. Ἡ κόρη ὅμως τὴν διορθώνει: δίνοντας τὴ σωστὴ ἐξήγησιν:

"Ἀπόψε ποῦ κοιμώμουναι
εἶδα κι' ὄνειρουόμουναι,
εἶδα σὲ πύργον ἀνέβαινα,
σὲ περὶ βόλι ἐμπαίνα,
καὶ δυὸ ποτάμια μὲ νερό,
τὸ 'να 'ποκεῖ, τ' ἄλλο 'πὸ δῶ.
"Ὁ πύργος εἶναι ὁ ἄντρας σου,
τὸ περὶ βόλι ὁ γάμος σου,
τὰ δυὸ ποτάμια μὲ νερό
κρασί γιὰ τὸ συμπεθερίο.
Μαννούλα μου γλυκειά, γλυκειά
δὲ μοῦ τὸ ἐξηγήσας καλά.
"Ὁ πύργος εἶν' ὁ χάρος μου,
τὸ περὶ βόλι ὁ τάφος μου,
τὰ δυὸ ποτάμια μὲ νερό
εἶν' τὰ ματάκια σου τὰ δυὸ.

"Ἐκεῖ ὅμως ποῦ τὸ θολὸ ποτάμι δὲν ἐπιδέχεται μετατροπὴ στὴν ἐρμηνεία του ἀλλὰ εἶναι σίγουρα σημάδι τοῦ θανάτου εἶναι ἰσὸ κλέφτικο τραγούδι. Σὲ παρόμοια τραγούδια συναντᾶμε τὸ μοτίβο τοῦ θολοῦ ποταμοῦ. Εἶναι γνωστὸ τὸ τραγούδι ποῦ ἀκούγεται στὴ Ρούμελη καὶ τὸν Μοριά:

"Ἀπόψε εἶδα στὸν ὕπνο μου
εἶδα καὶ στὸ ὄνειρό μου.
Θολὸ ποτάμι πέρανα
καὶ πέρα δὲν ἐδῆξα.

.....

Γ. Οἱ κάμποι καὶ ὁ λαός.

"Ἡ παρουσία καὶ ὁ ρόλος τοῦ κάμπου μέσα στὶς παροιμίες καὶ τὰ γνωμικὰ εἶναι, ὅπως ἄλλωστε θὰ τὸ περίμενε κανεὶς, ἄλλοτε κυριολεκτικὰ καὶ ἀναφέρονται: στὰ πλεονεκτήματα ποῦ ἔχει ὁ κάμπος καὶ ἄλλοτε μεταφορικὰ, καὶ δηλώνουν κάποιες ἀντίστοιχες ἰδέες τῆς λαϊκῆς φιλοσοφίας.

Μερικὲς ἀπὸ τίς πιὸ γνωστὲς παροιμίες εἶναι καὶ οἱ ἀκόλουθες:

"Οἱ κάμποι: τρέφουν ἄλογα καὶ τὰ βου-

νά λεθέντες», «Όσοι σκαπετᾶνε στὸν κάμφο δὲν εἶναι οὔλοι ζευγολάτες» (δὲν εἶναι ὅλοι αὐτὸ πού φαίνονται). «Στὸν κάμφο γίνεται ἡ ζημιὰ στὸ σπίτι καταντάει» (δείχνει ὅτι κάθε πράξη ἔχει τὸν ἀντίχτυπό της καὶ ἄλλου).

Μιά κατάρρα ξεκινημένη ἀπὸ τὸν μόχθο τῶν ἀτελεστέων γεωργικῶν ἐργασιῶν εἶναι καὶ ἡ ἐξῆς: «Ἄ, πού νὰ κάμεις τὸν κάμφο ράχη». Πρόκειται ἀσφαλῶς γιὰ ἓνα ρόλο νέου Σισύφου, καθὼς ὁ καταραμένος θὰ ἀναλάβει νὰ κάνει σωρὸ τὸ χῶμα ὁλόκληρου κάμπου.

Ὁ κάμπος στὰ αἰνίγματα.

Ὁ κάμπος χρησιμοποιεῖται σὰν βασικὸ στοιχεῖο αἰνιγμάτων σὲ μιὰ ομάδα πού δηλώνουν τὸ βιβλίον καὶ πού εἶναι πανελλήνια διαδεδομένη. Μέσα σ' αὐτὸ τὸν κύκλο τῶν αἰνιγμάτων μὲ τὴ λέξη κάμπος σημαίνονται μεταφορικὰ οἱ λευκὲς σελίδες τοῦ βιβλίου. Νά μερικὲς χαρακτηριστικὲς παραλλαγές ἀπ' αὐτὸν τὸν κύκλο:

Ἄσπρος κάμπος μαῦρα φύτρα

Ἄσπρος κάμπος μαῦρα γίδια.

Ἡ πρώτη παραλλαγή μὲ τὴ λέξη φύτρα, εἶναι γεωργικῆς κατηγορίας, ἡ δευτέρη μὲ τὰ γίδια ποιμενικῆς.

Ὁ κάμπος ἔνας «περιφρονημένος» στὸ δημोटικὸ τραγούδι.

Ὁ κάμπος στὸ δημοτικὸ τραγούδι παρυσιάζεται σὰν ἓνας τόπος χωρὶς ἰδιαιτέρη φυσιογνωμία. Ἐνῶ τὰ βουνὰ μέσα στὰ κλέφτικα τραγούδια μνημονεύονται διαρκῶς καὶ μὲ θαυμασμὸ γιὰ τοὺς κάμπους σπανιότατα γίνεται λόγος καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι συμπτωματικὸς. Σχεδὸν μόνον μιὰ φορά, στὰ κλέφτικα, γίνεται κάποιος εἰδικὸς λόγος γιὰ τοὺς κάμπους· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἶναι σύντομος καὶ περιφρονητικὸς. Αὐτὸ γίνεται μέσα σ' ἓνα τραγούδι γιὰ τοὺς Ἄν-

τρουσαίους, ὅπου ἡ Λιάκουρα τοῦ Παργασσοῦ καὶ ἡ Γκιώνα τῶν Σαλῶνων βλέπουν τὴν κλεφτουριά νὰ ροβολᾷ στὸν κάμφο. Ὁργισμένη τίς στιγμὲς ἐκεῖνες ἡ Λιάκουρα, ἀπευθύνεται μ' αὐτοὺς τοὺς περιφρονητικoὺς λόγους στὸν κάμφο:

Βρὲ κάμπε ἀρρωστιάρικε, βρὲ κάμπε
μαραξιάρη,

μὲ τὴ δική μου λεβεντιά νὰ στολιστεῖς
γυρεύεις;

Γιὰ θγάλε τὰ στολίδια μου, δῶ μου τὴ
λεβεντιά μου
μὴ λυώσω οὔλα τὰ χιόνια μου καὶ θά-
λασσα σὲ κάνω.

Εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ περιφρονητικὴ αὐτὴ στάση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπέναντι στὸν ζωοδότη κάμφο δὲν τὴν συναντᾶμε μόνον στὰ κλέφτικα τραγούδια ἀλλὰ καὶ στίς ἄλλες κατηγορίες. Ξεχωρίζει ἓνα τραγούδι τῆς ἀγάπης πού οὐσιαστικὰ δὲν εἶναι ἐρωτικὸ ἀλλὰ τραγούδι τοῦ ξενιτεμένου:

Μάνα μ' μ' ἐκακοπάντρεψες καὶ μ' ἔ-
δωκες στοὺς κάμπους

κ' ἐγὼ στοὺς κάμπους δὲ βαστῶ, ζεστό
νερὸ δὲν πίνω.

Θὰ μαραθοῦν τὰ χεῖλη μου, θὰ κυτρο-
νοφυλλιάσουν,
ἀπὸ τὸ χλίο τὸ νερὸ κ' ἀπ' τὴ μεγάλῃ
κάψα.

Δ. Ἐπίλογοι.

Ἡ μικρὴ αὐτὴ ἐπιλογή τῶν παροιμιῶν καὶ τῶν τραγουδιῶν δείχνει, πιστεύουμε, καθαρά τὸν πλοῦτο τῆς παράδοσης καὶ μέσα ἀπὸ αὐτὴ φαίνεται ὁ πλούσιος ἑσωτερικὸς κόσμος τοῦ Ἑλληνα πού, μπορούμε νὰ ποῦμε, ὅτι ταυτίζει, σχεδόν, τίς λύπες καὶ τίς χαρὲς του καί, γενικά, ὅλες τίς ψυχολογικὲς του καταστάσεις μὲ τὰ βουνὰ τοὺς κάμπους καὶ τὰ ποτάμια τοῦ τόπου μας.

«Χριστούγεννα '81»

Ήταν τὸ ἐλεύθερο θέμα πὺν δόθηκε στοὺς μαθητὲς τοῦ Λυκείου Ἀμφίσσης, προκειμένου νὰ διατυπώσουν τίς σκέψεις τους γιὰ τὸ νόημα τῶν Χριστουγέννων, μὲ τὴν εὐκαιρία μιᾶς γιορταστικῆς ἐκδηλώσεως.

Μεταφέρουμε, παρακάτω, τίς «σκέψεις» τοῦ μαθητῆ

ΠΑΝ. Ν. ΡΙΖΟΥ

25 Δεκεμβρίου 1981 Γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Ἀργία. Ἀπαντα γενικῶς κλειστά. Ἀνατολή ἡλίου 6.30' δύσις 6.00. Ὁ ἀθλητικὸς σύλλογος ΦΩΚΙ-ΚΟΣ σᾶς εὔχεται χρόνια πολλά.

Ἀσπρο χαρτί, κόκκινα γράμματα. Μιὰ σελίδα κι αὐτὴ ἄσπρη, μέσα στὶς 364 ἄσπρες, τετράγωνη ὅπως καὶ οἱ 364 τετράγωνες. Ἐχει συνηθίσει τὸ μάτι σου στὸ ἄσπρο καὶ τὸ κόκκινο, στὸ τετράγωνο σχῆμα, ἡ μύτη σου στὴ μυρωδιὰ τοῦ χαρτιοῦ, τ' αὐτί σου σ' ἐκεῖνο τὸ θρόϊσμα, πὺν κάνει τὸ φύλλο ὅταν σκίζεται, τὸ χέρι σου στὸ ἀγγιγμὰ τῆς λείας ἐπιφάνειας, ἔχεις πάθει τὴν ἄρρώστια πὺν λέγεται ἀχρωματοψία καταστάσεων, ἀχρωματοψία αἰσθημάτων.

25 Δεκεμβρίου. Γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Χριστὸς σημαίνει ἀγάπη. Δηλαδή γεννιέται ἡ ἀγάπη, στέλνεται, ἐκπέμπεται 2000 χρόνια τώρα αὐτὴ ἡ ἀγάπη, ἡ εὐγένεια, ἡ ἀνθρωπιά, ἡ ἰσότης, ἡ ὁμορφιά. Ὁμορφα γιὰ τοὺς ρομαντικούς. Ἐνα τραπέζι, 5 καρέκλες, τρεῖς γενιὲς γιορτάζουν τὰ Χριστούγεννα. Αὐστηρὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον, σεβασμὸς, σύμπνοια καὶ προπαντὸς ἀγάπη. Ἀλίμονο! Σήμερα τιμᾶμε αὐτὸ τὸ πα-

νανθρώπινο μήνυμα πὺν γιορτάζεται. Γιὰ ὀρεκτικὸ κοντοσουφλι, κοκορέτσι καὶ σπληνάντερο καὶ μετὰ ἔρχεται τὸ κυρίως πιάτο, γουρουνόπουλο ψητὸ ἢ μπριζόλες ἢ γεμιστὴ γαλοπούλα μὲ κάστανα. Κρασάκι βαρελίσιο, φρούτο, γλυκό, ὀδοντογλυφίδες, χρόνια πολλά — καλὴ χώνεψη — καὶ τοῦ χρόνου!

25 Δεκεμβρίου. Γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Χριστὸς σημαίνει ἀγάπη. Σήμερα γεννιέται ἡ ἀγάπη! Ἀπόγευμα. Ὁ γιορτασμὸς τῆς ἀγάπης, περιλαμβάνει τηλεοπτικὴ παρακολούθηση τοῦ ἑορταστικοῦ προγράμματος τῆς Ε.Ρ.Τ. γιὰτὶ Υ.Ε.Ν.Ε.Δ. ποτὲ δὲν πιάνουμε καλὰ. Φέτος πήραμε κι ἑγχρωμὴ τηλεόραση καὶ ὅπως-δήποτε τὰ Χριστούγεννα θὰ ἔχουν περισσότερο χρῶμα.

Τραγούδια ἐλαφρολαϊκά, μπαλέτα ἑλληνικὰ ἡμίγυμνα, ὁ Σκρουτζ τοῦ Κ. Ντίκενς, Εἰδήσεις - Ἐπικαιρότης, τὸ ἐκνευριστικὸ σῆμα — ἡ Ε.Ρ.Τ. σᾶς εὔχεται χρόνια πολλά!

Χριστούγεννα. Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Ἡ γέννησις τῆς ἀγάπης!

Τὸ ρολοῖ τοῦ κόσμου κτυπᾷ μεσάνυχτα. Κάποιοι μεθυσμένοι τραγουδοῦν ἀπ' ἔξω, στὴν παγερὴ χειμωνιάτικη νύχτα, μὲ πάθος ὅτι «ὁ-

πάρχουν», σὰν νὰ μὴν εἶναι σίγουροι ὅτι ὑπάρχουν καὶ ζητοῦν ἀπεγνωσμένα ἀπ' τὸν Καζαντζίδη νὰ τοὺς βεβαιώσει τὴν ὑπαρξή τους. Ὁ γείτονας ἀπέναντι καυγαδίζει μὲ τὴ γυναῖκα του γιατί τὸ φαγητὸ δὲν εἶχε ἄρκετὸ ἀλάτι.

“Ἐνα ζευγαράκι περνᾷ σιγὰ - σιγὰ, σιωπηλά, κλεφτά, ψιθυρίζοντας τὴν ἀγάπη του, λὲς καὶ φοβᾶται νὰ τὴν πεί δυνατά, μὴν ἀποτελέσει παραφωνία στὴν ὅλη ἀτμόσφαιρα, λὲς καὶ φοβᾶται μὴ χαλάσει τὴ συνέχεια τοῦ τραγουδιοῦ τῶν μεθυσμένων καὶ γιὰ μιὰ στιγμή ἀρχίσουν ν' ἀμφιβάλλουν ἂν πραγματικά ὑπάρχουν.

“Ἐνας σκελετὸς ἀπὸ κόκκαλα στὸ σχῆμα τοῦ σκύλου, τρικλίζοντας, ψάχνει ἕναν τενεκὲ καὶ θρῖσκει ἕνα πενιχρὸ κόκκαλο. Κουνάει εὐχαριστημένος τὴν οὐρά του! Θὰ ζήσει καὶ σήμερα! Δὲν ξέρω γιατί, αὐτὸς ὁ σκελετὸς μοῦ θύμισε Μπιάφρα, Ἰνδίες, Οὐγκάντα, Αἰθιοπία, Βιετνάμ. Μοῦ θύμισε πρησμένες κοιλιές, θαθουλωμένα μάτια, ἀνθρώπινους σκελετοὺς. Αὐτοὶ ἄραγε θὰ θρῖσκουν στοὺς τενεκέδες κόκκαλα, ἀπομεινάρια ἀπὸ χριστουγεννιάτικο γεῦμα νὰ ζήσουν καὶ σήμερα καὶ νὰ ἐλπίζουν γιὰ τὸ αὐριο;

Χριστούγεννα. Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Δηλαδή ἡ γέννησις τῆς ἀγάπης. Ὁ «Ἀπόλλων» παίζει τὸ «κατάσκοπος Νέλλη», ἔργο ἄκρως πατριωτικὸ, ἀντιστασιακὸ, ἀντιφασιστικὸ, ἔργο δρᾶματικὸ, συγκινητικὸ, ἔργο σύμβολο, γιὰ νὰ θυμᾶστε ὅτι ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα τοῦ

’81 σὰς ἔμεινε.. τὸ «κατάσκοπος Νέλλη»!

26 Δεκεμβρίου. “Ὡρα 9.00 π.μ. Κλείσανε τὰ νυχτερινὰ κέντρα, κλείσανε καὶ τὰ «χίλια φῶτα» καὶ μιὰ παρέα περνᾷ κάτω ἀπ' τὸ παράθυρό μου.

«Ἐντελῶς αἰσchrὸ καὶ παληοπρόγραμμα τὸ σημερινό! “Ἀκου νὰ θάλει τὸ «ANOTHER BRIKE IN THE WALL...»!

Χριστούγεννα 1981. “Ἄλλο ἕνα τοῦθλο στὸν τοῖχο, ἄλλο ἕνα τοῦθλο στὸν τοῖχο, στὸν τοῖχο ποὺ μᾶς κυκλῶνει νὰ μᾶς πνίξει, ποὺ μᾶς ρουφᾷ σιγὰ - σιγὰ, μᾶς ἀναισθητοποιεῖ, μᾶς ἀδειάζει ἀπὸ αἰσθήματα, ἀγάπη, ἀνθρωπιά.

26 Δεκεμβρίου. “Ὡρα 7.00 π.μ. Σηκώθηκα, πήγα στὸ ἡμερολόγιο, πήρα μὲ τὸ χέρι μου τὸ χαρτί, κεῖνο τὸ ἴδιο λεῖο χαρτί καὶ τὸ ἔσκισα. Ὁ ἴδιος κρότος, τὸ ἴδιο θρόισμα. Κοίταξα ἀπὸ πίσω τὴ σελίδα, γιὰ νὰ διαβάσω τὸ στιχάκι, ποὺ γράφει συνήθως, μὰ δὲν ὑπῆρχε. Κοίταξα πάλι τὴ σελίδα ἀπὸ μπροστά.

25 Δεκεμβρίου 1981. Γέννησις Χριστοῦ. Ἐνατολὴ ἡλίου 6.30'. Δύσις 6.00'. “Ἀπαντα γενικῶς κλειστά. Κοίταξα τὴ νέα σελίδα. 26 Δεκεμβρίου 1981. Ἐνατολὴ ἡλίου 6.30'. Δύσις 6.02. Σύναξις Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἡμιαργία. Μὲ γράμματα κόκκινα σ' ἄσπρο τετράγωνο χαρτί, ποὺ μύριζε κείνη τὴν ἴδια μυρωδιά. Στὸ καλάθι τῶν ἀχρήστων πέταξα τὴ σελίδα τῆς προηγούμενης μέρας, τῆς μέρας τῶν Χριστουγέννων.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΕΝΟΣ ΑΜΦΙΣΣΕΩΣ

Κ. ΣΤΟΦΟΡΟΠΟΥΛΟΥ

Υπάρχουν σήμερα στην "Αμφισσα μια Φιλαρμονική, ένα θέατρο — τὸ Κορδώνειο, — καὶ ἕνα Γυμναστήριο· πολλοὶ ὅμως δὲν ξεύρουν τὴν ἱστορία τους οὔτε πῶς καὶ πότε ἰδρύθηκαν. Γι' αὐτὸ γυρίζω πίσω 55 περίπου χρόνια γιὰ νὰ δώσω στοὺς νεώτερους πληροφορίες σχετικές καὶ νὰ ξαναζήσω καὶ ἐγώ, ἔστω γιὰ λίγο, τὶς ὥρες ἐκεῖνες ποὺ λίγοι, νέοι τότε καὶ ἐμεῖς, προσπαθήσαμε μὲ κόπους καὶ θυσίες νὰ στεριώσουμε τὰ πολιτιστικὰ αὐτὰ ἔργα τοῦ τόπου μας.

Ξεκινήσαμε ἀπὸ τὸ δεδομένο ὅτι οἱ Ἀρχές τοῦ τόπου μας δὲν νοιαζόνταν γιὰ τέτοια ἔργα, εἴτε γιατί δὲν εἶχαν χρήματα, εἴτε γιατί δὲν τὰ θεωροῦσαν ἀπαραίτητα, γι' αὐτὸ ἐπωμισθήκαμε ἐμεῖς τὸ θάρος αὐτὸ καὶ εὐτυχῶς τὰ θγάλαμε πέρα. Ἰδρύσαμε λοιπὸν — κατὰ διαστήματα — ἕνα Μουσικὸ Σύλλογο, ἕνα Γυμναστικὸ καὶ ἕνα Ἐκδρομικὸ καὶ στόχο θάλαμε νὰ οργανώσουμε μιὰ Φιλαρμονική, ἕνα Γυμναστήριο καὶ νὰ πραγματοποιοῦμε ἐκδρομές. Τὸ δυσκολότερο ἦταν ἡ ὀργάνωση τῆς Φιλαρμονικῆς γιατί χρειάζονταν χρήματα πολλά, τόσο γιὰ τὰ ὄργανα τῆς Μουσικῆς καὶ γιὰ τὸ μουσικοδιδάσκαλο, ὅσο καὶ γιὰ τὴν αἴθουσα ποὺ θὰ γίνονταν τὰ μαθήματα, οἱ πρόβες κλπ. Δὲν διστάσαμε ὅμως· ξεκινήσαμε μὲ λί-

γα χρήματα δικά μας καὶ γιὰ νὰ συγκεντρώσουμε πιὸ πολλὰ ὀργανώναμε ἐρασιτεχνικὲς θεατρικὲς παραστάσεις καὶ χοροὺς καὶ ἔτσι μπόρεσαμε νὰ συγκεντρώσουμε ἕνα σεβαστὸ ποσὸν ποὺ μᾶς ἐπέτρεψε νὰ ἀγοράσουμε τὰ μουσικὰ ὄργανα καὶ νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὰ ἐξοδα μισθοδοσίας τοῦ μουσικοδιδασκάλου. Εἶχαμε ἀκόμα καὶ τὶς συνδρομὲς τῶν μελῶν τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου, ὅπως καὶ μερικὲς ἀξιόλογες δωρεές, καὶ ἔτσι ἀρχίσαμε νὰ πλησιάζουμε τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ μας.

Σιγὰ - σιγὰ μὲ παιδιὰ ἐργαζόμενα καὶ μὲ τὴ φιλότιμη προσπάθεια τοῦ Δασκάλου, κατάρτιστηκε ἡ πρώτη στὴν "Αμφισσα Φιλαρμονική, ποὺ μὲ πολὺ φόβο καὶ μεγάλη ἀνησυχία παρουσιάσαμε σὲ λίγο καιρὸ στὴν Ἀπάνω Πλατεία νὰ παιανίσει! Καί, ὦ τοῦ θαύματος! "Ολα πῆγαν καλὰ καὶ τὸ ἀκροατήριό της χειροκρότησε θερμὰ καὶ ἀνεπιφύλακτα.

Σημειῶνω γιὰ τὴν ἱστορία ὅτι στίς θεατρικὲς παραστάσεις ποὺ δίδαμε, πολύτιμη ἦταν ἡ συνδρομὴ τοῦ μακαρίτη — ταλαντούχου — Ἀσημάκη Ἀσημακοπούλου, καθὼς καὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ Γυμνασίου, προπαντὸς ἑνὸς τότε καθηγητοῦ ὀνόματι Κρητικοῦ, πού, μαζὺ μὲ μᾶς παρακολουθοῦσε ὥρες ἀτέλειωτες.

τις πρόθες πού κάναμε, υποδεικνύοντας στους μαθητές καὶ μαθήτριές τῇ σωστή ἀπόδοση τῶν ρόλων τους.

Ἐπειδὴ διαπιστώσαμε ὅτι τό καφενεῖο τοῦ μπάρμπα Θανάση στὴν Ἀπάνω Πλατεῖα — Κεχαγιᾶ — πού γίνονταν οἱ θεατρικὲς παραστάσεις, δὲν ἦταν κατάλληλο γι' αὐτὲς τὶς δουλειὲς σκεφθήκαμε μὲ ποιό τρόπο θὰ μπορούσαμε νὰ κάνουμε ἕνα πραγματικὸ θέατρο, ὅχι μόνο γιὰ μᾶς, ἀλλὰ γιὰ τοὺς ξένους θιάσους ποὺ περνοῦσαν τότε ἀπὸ τὴν Ἀμφισσα καὶ ἔδιδαν λίγες παραστάσεις. Καὶ μοναδικὴ λύση ἀπέμεινε νὰ θρεθεῖ κανένας φιλοπρόοδος Ἀμφισσιώτης πού νὰ διαθέσει τὸ ἀπαιτούμενο οἰκόπεδο καὶ τὰ χρήματα ἀνοικοδόμησης τοῦ κτιρίου, ὥστε νὰ γίνει, τέλος πάντων, ἕνα σύγχρονο καὶ εὐπρεπὲς θέατρο.

Στὶς σχετικὲς ἐνέργειές μας βρήκαμε, εὐτυχῶς, ἀνταπόκριση ἀπὸ τὸ μακαρίτη Νικόλαο Κορδώνη, ἕναν πολὺ προοδευτικὸ καὶ ἀρκετὰ πλούσιο κτηματία καὶ ἐκεῖ κοντὰ στὴ Κάτω Πλατεῖα — Ἡσαΐα — στὸ πολὺ κατάλληλο γιὰ ἀνέγερση θεάτρου οἰκόπεδό του, κτίστηκε τὸ Κορδώνειο θέατρο, πού ὑπάρχει μέχρι σήμερα καὶ πού ἐξυπηρετεῖ τοὺς θιάσους καὶ λειτουργεῖ καὶ ὡς κινηματογράφος. Εἶναι τὸ θέατρο πού ἂν καὶ δὲν ἔχει πολυτέλειες καὶ ἴσως δὲν ἀνταποκρίνεται στὶς σημερινὲς ἀπαιτήσεις, μ' ὅλα ταῦτα εἶναι μιὰ αἰθουσα κατάλληλη γιὰ θεατρικὲς παραστάσεις καὶ ἡ μοναδικὴ — νομίζω — αἰθουσα χειμερινοῦ κινηματογράφου μέχρι πρὶν λίγα χρόνια. Σημειῶνω

δὲ ὅτι ἄδικα, κατὰ τὴ γνώμη μου, βάλλεται τὸ θέατρο αὐτὸ ὡς πεπαλαιωμένο καὶ ἀκατάλληλο, ἀκόμα καὶ γιὰ τὸ ὄνομά του, γιατί δὲν βλέπω νὰ ἔχει προσφερθεῖ εἴτε ὁ Δῆμος Ἀμφίσσης εἴτε κανένας ἄλλος φιλοπρόοδος Ἀμφισσιώτης νὰ φτιάξει κάτι καλλίτερο.

Ἐπανερχομαι ὁμως. Ἀφοῦ κατορθώσαμε νὰ δώσουμε στὸν τόπο μας Φιλαρμονικὴ καὶ Θέατρο, σκεφθήκαμε νὰ φτιάξουμε καὶ ἕνα Γυμναστήριο, ὥστε κοντὰ στὴ πνευματικὴ πρόοδο τῶν πατριωτῶν μας νὰ ἐξασφαλίσουμε καὶ τὴ σωματικὴ ἀρτιότητα καὶ ὑγεία τῶν νέων. Εὐτυχῶς καὶ σ' αὐτὸ τὸ θέμα θρέθηκε λύση. Ὁ τότε Δήμαρχος Ἀμφίσσης Ἰω. Γιδόγιαννος, εἶχε πρὸς τὸ δρόμο Ἰτέας, ἕνα μεγάλο οἰκόπεδο πού προσφερόταν γιὰ Γυμναστήριο καὶ γενναιόδωρος, ὅπως ἦταν, μᾶς τὸ δώρησε καὶ ἔτσι ἔγινε Γυμναστήριο, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ γυμνάζονται ἐκεῖ οἱ νέοι, ἄσχετα ἂν σήμερα ἐξυπηρετεῖ μόνο τὸ ποδόσφαιρο, ἀφοῦ ὁ κλασικὸς ἀθλητισμὸς ἔχει, δυστυχῶς, παραμερισθεῖ. Ἐτσι, ἔμεινε νὰ γίνει ἀκόμα καὶ ὁ Ἐκδρομικὸς Σύλλογος, πού καὶ αὐτὸς πράγματι ἔγινε καὶ πού ἂν σήμερα δὲν ὑπάρχει (ἂν καλὰ γνωρίζω) ὁμως ἡ συγκρότησή του μὲ συνεκίνησε ἰδιαιτέρα γιατί εἶχα γίνε καὶ πρόεδρός του. Κάναμε βέβαια τότε διάφορες μικροεκδρομές, δὲν θὰ ξεχάσω ὁμως ποτὲ μιὰ ἐκδρομὴ μας στὸν Ὅσιο Λουκᾶ γιὰ τὴν εὐτράπελο κατάληξή της.

Ξεκινήσαμε μὲ κάποιο λεωφορεῖο, πῆρε ὁ καθέννας μαζί του λίγα τρό-

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ἀπὸ τὸν πρόεδρο τοῦ «Συλλόγου Δεσφινιωτῶν Ἀθήνας — Πειραιᾶ» κ. Δημ. Παπακωνσταντίνου, πήραμε τὸ ἀκόλουθο γράμμα:

Ἀθήνα, 17.4.82

«Φίλοι μας,

Παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ «Γύρω ἀπὸ ἓνα σχόλιο», τοῦ τελευταίου (21) τεύχους τῶν «Σελίδων ἀπ' τὴ

φίμα καὶ φθάσαμε αἰσίως στὸ Μοναστήρι, ποὺ τότε ἦταν στὶς δόξεις του μὲ τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν του, μὲ τὰ ιδιόρρυθμα κελιά του, καὶ τὸ ἀπαράμιλλο τοπίο του. Ἡ ὑποδοχὴ ἦταν ἐγκάρδια, ἀφοῦ δὲ ἐπισκεφθήκαμε τὰ ἀξιοθέατα τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ ἐντυπωσιαστήκαμε ἀπὸ τὰ θαυμάσιο ψηφιδωτὰ τῆς κεντρικῆς ἐκκλησίας, τὸ μεσημέρι δεχθήκαμε νὰ φιλοξενηθοῦμε ἀπὸ τὸ Μοναστήρι ποὺ εἶχε ἐτοιμάσει διάφορα φαγητά. Πέντ' - ἕξη μοναχοὶ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ Προηγούμενο (ἔτσι λέγεται ὁ πρῶν Ἡγούμενος), μᾶς περιποιήθηκαν καὶ ἐμεῖς μὲ ἓνα θερμὸ λογίδριο εὐχαριστήσαμε τὸ Μοναστήρι γιὰ τὴ φιλοξενεία του, κατασυγκινημένοι ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴ καὶ τὴ περιποίηση. Μὰ ξάφνου, λίγο πρὶν φύγουμε, ἓνας μοναχὸς μᾶς ἐγχειρίζει ἓνα λογαριασμὸ γιὰ τὰ φαγητὰ ποὺ φάγαμε, ἀρκετὰ τσουχτερὸ καὶ πρὸ παντὸς ἀναπάντεχο, τόσο ποὺ τὰ χάσαμε ὅλοι. Ἀλλὰ τὴν φιλοτιμίαν ποιούμενοι, ἐπληρώσαμε, ὅμως ἔμεινε μέσα μου τὸ περιστατικὸ αὐτὸ ἀνεξίτηλο.

Φωκίδα» θέλουμε νὰ κάνουμε γνωστὸ πὼς τὸ σημείο «καὶ ἄς μὴν θελήσουμε νὰ μιμηθοῦμε κάποιους συμπατριῶτες μας, ποὺ ὁραματίζόμενοι ἓνα ἀνδριάντα τοῦ Δεσπότη Ἡσαΐα πρὸ «καλλιτεχνικόν»... δὲν ἐπεζήτησαν τὴν ἐπανατοποθέτησή του, ὅταν τὸν μετέφεραν γιὰ τὴν ἀναμόρφωση τῆς πλατείας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παραμείνει ἡ πόλη δίχως τὸ μνημεῖο τοῦ Ἡσαΐα, εἴκοσι πέντε χρόνια τώρα, καὶ ποιὸς ξέρει καὶ γιὰ πόσα ἀκόμα στὸ μέλλον», χρειάζεται κάποια συμπλήρωση. Καὶ ἐξηγοῦμαι:

Τὸ Δ.Σ. τοῦ Συλλόγου Δεσφινιωτῶν ἐκδίδει δῶ καὶ 4 χρόνια (Ὁκτώβριος 1978) ἐφημερίδα μηνιαία, «τὴ Φωνὴ τῆς Δεσφίνας» καὶ σχολιάσαμε τὸ γεγονὸς τῆς μετακινήσεως τοῦ ἀνδριάντα στὸ φύλλο (5) Φεβρουαρίου 1979 ὡς ἐξῆς: Ἡ Μετακίνηση τοῦ Ἡσαΐα: Πληροφορηθήκαμε πὼς στὴν Ἀμφισσα... μετακινήθηκε ἀπ' τὴν πρώτη τῆς θέσης ἢ προτομὴ τοῦ Ἐπισκόπου Ἡσαΐα καὶ τοποθετήθηκε κάπως πρὸ παράμερα. Πρέπει νὰ βεβαιωθοῦν ὅλοι οἱ ἀρμόδιοι πὼς στὴν παρατήρησή μας αὐτὴ δὲν ξεκινᾶμε ἀπὸ φτηνὸ κι' ἀρρωστημένο συναισθηματισμό, ἀλλὰ ἀπὸ χρέος ἐθνικὸ. Γι' αὐτὸ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ θυμίσουμε τί εἰπώθηκε πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια (65...), ἀπ' τὸ στόμα τοῦ αἰεττοῦ γυμνασιάρχου Γιαννούτσου, κατὰ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ μνημείου καὶ μπροστὰ σ' ὅλους τοὺς κατοί-

κους τῆς Ἀμφισσας καὶ φυσικὰ στοὺς ἐπίσημους τῆς περιοχῆς:

«Ἀθάνατε Ἡσαΐα. Σὲ ἠγνόησεν ἡ ἱστορία, Σὲ ἠδίκησεν ἡ πατρίς, Σὲ ἐξευτέλισεν ὁ καλλιτέχνης»... δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ συμπληρώσουμε: «Σὲ παραμερίζει... ἡ ἐποχὴ μας καὶ ἡ νοοτροπία της;»

Δὲν θέλουμε μὲ κανένα τρόπο νὰ ὑποθαμίσουμε τὴν πατριδολατρεῖα κανενὸς μὲ τὸ ἀτόπημα τῆς μετακινήσεως τῆς προτομῆς τοῦ ἐθνηγέρτη Ἡσαΐα, ἀλλὰ ὀφείλουμε νὰ κάνουμε πάντοτε καὶ παντοῦ — ἀπ' ὅποια ἔπαλξι κι' ἂν ὑπηρετοῦμε τὴ ζωὴ ἡμεῖς οἱ Ρουμελιῶτες γενικὰ καὶ εἰδικὰ οἱ Παρνασσίδεις — ὅ,τι μπορούμε γιὰ νὰ προβληθεῖ καὶ νὰ πάρει τὶς φυσικὲς (ἐθνικὲς) διαστάσεις τὸ ἔργο καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοθυσίας τοῦ Ἡσαΐα στὸ χαράκωμα τῆς Χαλκωμάτας - Ἀλαμάνας. Εἶναι ἐπιταγὴ τῆς ἐποχῆς μας νὰ ζωντανεύουμε τὰ Ἀνθρώπινα πρότυπα, τοὺς ὑποδειγματικούς Ὁδηγούς τῆς ζωῆς γιὰ νὰ παραδειγματίζεται ἡ Νεολαία μας. Ἀρκετοὶ θεσμοὶ καὶ λειτουργίες κοινωνικὲς ἔχουν χάσει τὴν ἀξία τους καὶ τὸ κύρος τους· δὲν πρέπει ἐπομένως ἡ Νεολαία νὰ χάσει τὴν ἐμπιστοσύνη της ὁλότελα στὸ κάθε τι... Μπορεῖ νὰ τὸ ἐξετάσει τὸ θέμα καὶ ἡ Μητρόπολη Φωκίδος καὶ ἡ Δημαρχία Ἀμφίσσης, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλος πολιτιστικὸς φορέας τῆς περιοχῆς..

Αὐτὰ γράψαμε καὶ στείλαμε τὸ σ' ὅλους τοὺς δημόσιους παράγοντας ὑπογραμμίζοντας τὸ σχόλιο.

Ἐπανήλθαμε ἀργότερα μὲ ἑγγράφο μας τόσο στὴ Μητρόπολη, ὅσο

καὶ στὴ Δημαρχία.

Μὰ δυστυχῶς οὔτε ἀπάντηση πήραμε οὔτε — τὸ κυριώτερο — ξαναβρῆκε τὴ... θέση τοῦ ὁ Ἡσαΐας. Αὐτὰ γιὰ τὸν ἀνδριάντα.

Ὡς πρὸς τὴν ἡμερομηνία κηρύξεως τῆς ἐπαναστάσεως, νομίζουμε, πὼς ἱστορικὰ δὲν τεκμηριώνεται, γιὰτὶ ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ μιλοῦν γιὰ τὴν 27 Μάρτη πρῶτα στὸν Ὅσιο Λουκά, ὅσο καὶ στὸν Προφῆτη Ἡλία ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἡσαΐα. Εἶχε πράγματι, συνεννοηθεῖ ὁ Ἡσαΐας μὲ τὸν Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸ γιὰ τὶς 23 Μάρτη μὲ συνθηματικὴ φωτιά (περιοχὴ Αἰγίου — Ὑψίπεδα Δεσφίνας, Δανιὴλ) μὰ ὁ... Μωριάς δὲν ἀπάντησε, γιὰτὶ ἱστορικὰ δὲν ἀποδείχεται πὼς ἔγινε στὰ Καλάβρυτα ἡ κήρυξη, ἀλλὰ στὴν Πάτρα μὲ τὸν Καρατζᾶ στὶς 23.3.1821.

Θὰ χαροῦμε ἰδιαίτερα ἂν μᾶς δώσετε τὰ στοιχεῖα, ποῦ «ξέθαψε» ὁ Κραθαρθόγιαννος. Δυστυχῶς οἱ Ρουμελιῶτες πληρώνουν πάντα τὴν ἀγνότητά τους καὶ τὴν ντομπροσύνη τους. Καὶ δυστυχῶς εἶναι λιγάκι δύσκολο νὰ γκρεμίσεις ἀπὸ τὰ «θάθρα τους» εἰδῶλα, ποῦ τὰ... τίμησε σπάταλα ἡ Δόξα, ποῦ ποζάρουν σὲ ἱλλουστρασιὸν λιθογραφίες... σὰν πρωτοστάτες, ἐνῶ πολὺ... ἀνόρεχτα καὶ ἀργοπορημένα... πρωτοστάτησαν.

Ὁ Σύλλογος Δεσφινιωτῶν ἀπὸ τὴν ἱδρυσὴ του δὲν ἀφήνει εὐκαιρία γιὰ νὰ μάθει τὸ Πανελλήνιο — μικροὶ καὶ μεγάλοι, ὑπεύθυνοι καὶ μὴ, Παν)κοὶ Δάσκαλοι καὶ ἀπλοί — πὼς ὁ Ἡσαΐας ἦταν ὁ μόνος Δεσπότης, ποῦ ἔπεσε στὸ χαράκωμα τοῦ

χρέους, στη Χαλκωμάτα - 'Αλαμάνα, ἐνῶ θὰ μπορούσε νὰ γιορτάζει τὸ α' ἐλεύθερο Πάσχα στὴν ἔδρα του, τὴν "Αμφισσα, ὅπως ὅλοι... οἱ ἄλλοι.

"Ὅμως γιὰ νᾶναι συνεπὴς σ' ὅσα διεκήρυσσε κατὰ τὴ «μύηση» στὴ Φιλ. Ἑταιρεία, ἀκολούθησε τοὺς πρωτομάχους.

Πρὶν ἀπὸ 5 χρόνια μὲ εἰσήγηση τοῦ συμπολίτη μας κ. 'Αθ. Γκελεστάθη — εἰσηγήσεις καὶ προτάσεις ἔγιναν καὶ ἀπὸ ἀπλοϊκοὺς ἀνθρώπους κατὰ διαστήματα, δίχως ἀποτέλεσμα — ἐκδόθηκε Προεδρικό Δ) γμα γιὰ νὰ γιορτάζεται ἡ Ἐπέτειος τῆς κηρύξεως Ἐπαναστάσεως στὸν "Ὀσιο Λουκᾶ ἀπὸ τὸν Ἡσαΐα κάθε χρόνο τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὶς 25 Μαρτίου. Καὶ ἡ ἐκδήλωση — ὁ πρῶτος ὁμιλητὴς μίλησε, δυστυχῶς, γιὰ ὅτιδήποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἡσαΐα — ἄρχισε καλὰ καὶ μὲ τὴν παρουσία τοῦ ἰδίου τοῦ κ. Γκελεστάθη σὰν Ὑφυπουργοῦ Ἐσωτερικῶν καὶ μὲ ὅλη τὴ λαμπρότητα, μὰ στὸ 1980 τὴν... ξέχασαν! Γιατί; Κάναμε σχόλιο στὴν ἐφημερίδα μας γιὰ τὴ Νομαρχία, ἀλλὰ δέν... ἀπάντησε. Πολλὰ διαδόθηκαν τότε πρωτάκουστα γιὰ ἐθνικὰ θέματα.

Τὴ φετεινὴ χρονιά ὅλα πῆγαν καλὰ στὸν "Ὀσιο Λουκᾶ μὲ τὴν παρουσία τοῦ συμπολίτη μας κ. Στάθη Ἀλεξανδρῆ, Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης καὶ Βουλευτῶν καὶ προπαντὸς μαθητιώσης νεολαίας καὶ πλήθους κόσμου, μὰ ἔλειπαν οἱ τηλεοράσεις, ἀν καὶ μὲ τέλεξ εἰδοποιήθηκαν ἀπὸ τὴ Νομαρχία, ἐνῶ ξο-

δεύουν χρόνο γιὰ πολὺ ἀπλὰ θέματα καὶ ἀνούσια. Θεωροῦμε τὴν ἀπουσία τῆς τηλεόρασης μεγάλη παράλειψη γιατί ἔτσι θὰ μάθει τὸ Πανελλήνιο πὼς κάτι σημαντικό ἔγινε καὶ στή... Ρούμελη κι' ὄχι μονάχα στὸ Μωριά. Καὶ μάλιστα ἀληθινὰ Μεγάλο καὶ Σπουδαῖο κι' ὄχι φτιαχτό, ἔτσι ὅπως τὸ ἤθελαν οἱ τότε κρατοῦντες. Ἔφτιαξαν Ἐθνικὸ Σύμβολο τὸ Γερμανό, πού ἦταν ὁ πιὸ ἀντιδραστικὸς καὶ ὁ πιὸ ἐχθρικός στὴν κήρυξη τῆς Ἐπαναστάσεως — ἀκόμα καὶ τὸν Παπαφλέσσα φυλάκισε, ὅπως γράφουν οἱ ἀληθινοί, οἱ ἀντικειμενικοὶ ἱστορικοί.

Καὶ γιὰ τὸ λάθαρο καὶ τὰ Καλάθρυτα μονάχα ἀπὸ τὸ 1851 γίνεται πρώτη φορὰ λόγος καὶ μάλιστα ὅτι τὸ λάθαρο δέν ἦταν τῆς Ἀγίας Λαύρας (Ε. Γ. Πρωτοψάλτης — Ἀρχαῖκά τ. Β' 1938, 9-11).

Σέβομαι τὸ χῶρο Σου, γιατί ἀλλοιώτικα πολλὰ θὰ μπορούσαν νὰ γραφοῦν γιὰ τὸ πρωτοξεκίνημα τῆς Ἐπαναστάσεως, ὄχι γιατί δέν τὰ ξέρετε καὶ Σεῖς καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀλλὰ νὰ τὰ μάθουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες σωστὰ μιὰ καὶ ἡ Ἱστορία διαστρεβλώνεται συχνά.

Εὐχαριστῶ πολὺ - πολὺ γιὰ τὴ φιλοξενία Σου
Φιλικώτατα

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Δεσφινιωτῶν τῆς Ἀθήνας — Πειραιᾶ
Ἐπίτ. Λυκείαρχης - Συγγραφέας
Δημ. Ι. Παπακωνσταντίνου.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Διευκρινίζουμε ὅτι ὁ Κραβαρτόγιαννος καὶ ἡ Ε.Φ.Μ. «ξέβαψαν» τὸ γεγονός τῆς κηρύξε-

Ὁ κ. Γεώργιος Παπαγιάννης, πρόεδρος τοῦ «Συλλόγου ἱστορικῶν μελετῶν ἱεροῦ Ἀγῶνος εἰς Στερεάν Ἑλλάδα» Σόλωνος 114, Ἀθήνα, μᾶς γράφει:

Ἐν Ἀθήναις τῇ 6.5.1982

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Ἐλαβα τὸ περιοδικό σας «Σελίδες ἀπ' τῇ Φωκίδᾳ», Ἀμφισσα 1982, καὶ σὰς εὐχαριστῶ. Εἶδα ὅτι στὴν σελ. 3 καὶ 4/626—627, ὑπὸ τὸν τίτλον «σχολιάζοντας τὰ γεγονότα» ἀναγράφεται ἐπὶ λέξει: «Ἡ κήρυξη τῆς Ἐπαναστάσεως στὴ Ρούμελη ποὺ ἐγίνε σπὸ Μοναστήρι τοῦ Προφήτη

ως τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπὸ τὴν ἀφάνεια καὶ τῇ λήθῃ ποὺ εἶχε περιπέσει καὶ ἀγωνιστῆκαν γιὰ τὴν εὐρύτερη προβολή του.

Σχετικὰ μὲ τὴν ἡμερομηνία τῆς κηρύξεως τῆς Ἐπαναστάσεως στὸν Προφήτη Ἠλία Παρνασσίδας γράφουν οἱ:

α) Δρόσος Κραθαρθόγιαννος σπὸ πανηγυρικὸ τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Σελίδες ἀπ' τῇ Φωκίδᾳ» ἀρ. τευχους 9, σελ. 28/248 «ἡ ἄλωση τοῦ κάστρου τῶν Σαλώνων», ποὺ πρωτοδημοσιεύθηκε στὰ «Τετράμηνᾳ» τὸ 1974.

β) Γεώργιος Κουτσοκλένης, σπὸ ἴδιο τεῦχος, σελ. 11/231 «ἡ Φωκίδα στὸ '21».

γ) Γεώργιος Παπαγιάννης σὲ σχετικὴ ἐπιστολή του ποὺ δημοσιεύεται στὸ ἀνά χεῖρας τεῦχος στὴ διπλανὴ στήλῃ, γιὰ τὴν ὁποία καὶ τὸν εὐχαριστοῦμε θερμά.

Ἠλία στὶς 25.3.1821, ἀποτελεῖ γεγονὸς μεγάλης ἱστορικῆς σημασίας θὰ πρέπει νὰ προβάλλεται κατὰ τρόπο πανηγυρικὸ κλπ.» καὶ περαιτέρω «ὁμῶς θὰ πρέπει νὰ συμφωνήσῃ καὶ ἡ ἐφημερίδα — τὸ ἐπιβάλλουν ἄλλωστε καὶ τὰ γεγονότα — ὅτι σπὰ 150 χρόνια τοῦ ἐλευθέρου βίου τῆς πατρίδος μας δὲν ἐγίνε ἀπολύτως καμμιὰ ΚΙΝΗΣΗ καὶ ἀπὸ ΚΑΝΕΝΑ, ὅχι γιὰ τὴν πανηγυρικὴ καὶ ἀνάλογη μὲ τὴν σημασία του προβολὴ τοῦ γεγονότος ἀλλὰ οὔτε κἂν ἀπλῇ μνημόνευσή του».

Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ὑπομνήσουμε στὸν συντάκτη τῶν «γεγονότων» ποὺ φαίνεται δὲν παρακολούθησε τὰς ἐορτὰς ποὺ ἐγίναν γιὰ τὴν πτώσιν τοῦ φρουρίου τῆς Ἀμφίσσης, τὰ ἐξῆς:

1ον.— Ἡ Ἐπανάσταση στὸν Προφήτη Ἠλία δὲν ἐγίνε τὴν 25.3.1821, ὅπως γράφει, ἀλλὰ τὴν 24.3.21 καὶ τὴν 26 Μαρτίου κατῆλθον οἱ Ἐπαναστάτες καὶ ἤρχισαν τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου τῆς Ἀμφίσσης. Αὐτὸ προκύπτει ἀπὸ ἐπισήμους πηγὰς (βλ. Σπ. Τρικούπη : «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως» ἔκδοσις 7η, σελ. 20 κλπ.) καὶ τόσον ἐγὼ ὅσον καὶ ὁ κ. Κραθαρθόγιαννος, στὶς ὁμιλίες ποὺ κάναμε στὴν Ἀμφισσα τὴν 12.5.1974, κατὰ τὴν ἐορτὴν γιὰ τὴν πτῶσι τοῦ φρουρίου τῆς Ἀμφίσσης, αὐτὴν τὴν ἡμερομηνίαν εἶπαμε καὶ μάλιστα ἐγὼ εἶπα καὶ τὰ ἐξῆς:

«Εἶμαι βέβαιος ὅτι τοῦ λοιποῦ μόνον ἡ πόλις τῆς Ἀμφίσσης θὰ ὀργανώσῃ διὰ τὴν ἐνδοξον αὐτὴν ἐπέτειον

έορτὰς ἕως ὅτου ἐπισήμως καθιερωθῇ ἀπὸ τὸ Κράτος».

Ἐπειδὴ δὲ βλέπω ὅτι τὰ γεγονότα εὐκολὰ ξεχνιοῦνται ὅταν ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ ἐκδοθῇ ὁ Β' τόμος τῶν Ἱστορικῶν τῆς Ρούμελης ὑπόσχομαι ὅτι θὰ δημοσιευθῇ ἡ παραλειφθεῖσα ἀπὸ τὸν Α' τόμο σύντομος ὁμιλία μου. Ἐχῶ τὸ πρωτότυπον εἰς τὴν διάθεσίν σας, ἀλλὰ ὅπως εἶπα παραπάνω ἐδημοσιεύθῃ ὁλόκληρη ἡ ὁμιλία τοῦ κ. Κραθαρθόγιαννου, ὁ ὁποῖος ἐσημείωσε τὴν ἀκριβῆ ἡμερομηνία τῆς Ἐπαναστάσεως (βλ. σελ. 57, Α' τόμος, Ἱστορικῶν τῆς Ρούμελης).

2ον.— Ὁ Σύλλογος Ἱστορικῶν Μελετῶν Ἱεροῦ Ἀγῶνος στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα, τοῦ ὁποῖου ἐξ ἀρχῆς εἶμαι Πρόεδρος, ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν Δῆμον Ἀμφίσσης καὶ τὸν τότε Δήμαρχον κ. Λεωνίδα Κεπράλον, ὁ ὁποῖος ἔδειξε πολὺ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐορτῆς, ὠργάνωσε τὴν 12.5.1974 μεγαλοπρεπῆ ἐορτὴν γιὰ τὴν ἐπέτειον τῆς πτώσεως τοῦ φρουρίου τῆς Ἀμφίσσης. Αὕτη ἤρχισε μὲ δοξολογία στὴν Πλατεῖα Μητροπόλεως πρὸ τοῦ Ἀνδριάντος τοῦ Ἐπισκόπου Ἡσαΐα, τὸ τμήμα δὲ τοῦτο τῆς ἐορτῆς, ὅπου κατετέθησαν καὶ στέφανοι, μετεδόθη ἀπὸ τὴν τηλεόραση καὶ κατόπιν δὲ ἔγιναν αἱ ὁμιλίαι εἰς τὸ Κορδώνειον Θέατρον. Ὁμιλήσα ἐγώ, καὶ ὁ κ. Κραθαρθόγιαννος, ὡς κύριος ὁμιλητής, ἐξήγησε τὴν σημασίαν τῆς πτώσεως τοῦ φρουρίου τῆς Ἀμφίσσης καὶ τὰς ἐκ ταύτης συνεπείας, μετὰ δὲ ὅλοι, μαζί μὲ τοὺς μαθη-

τὰς καὶ μαθητρίαις τοῦ Γυμνασίου, ἀνεβήκαμε στὸ φρούριον, ὅπου μᾶς ἐξενάγησε ὁ κ. Κραθαρθόγιαννος.

Εἶχε καὶ συνέχεια ἡ ἐορτὴ τὸ ἀπόγευμα. Ἡ ἐορτὴ ἱστορεῖται εἰς τὰ Ἱστορικά τῆς Ρούμελης (τόμος Α' σελ. 53—63) καὶ ἀναγράφεται τι ἔγραφε ἡ ἐφημερίς «Ἀνεξάρτητος» ἐν συντόμῳ, δηλ. ὅτι ὠμίλησα ἐνώπιον πυκνοτάτου ἀκροατηρίου εἰς τὸ Κορδώνειον Θέατρον καὶ μὲ συγχαίρει διὰ τὴν πρωτοβουλίαν μου. Δὲν ἀναγράφει τὴν ὁμιλίαν μου ἀλλὰ ἀναγράφουν τὰ Ἱστορικά τῆς Ρούμελης, ὁλόκληρον τὴν ὁμιλίαν τοῦ κ. Κραθαρθόγιαννου ὁ ὁποῖος συνεχάρη τὸν Σύλλογόν μας διὰ τὸ ἔργον ποὺ ἀνέλαβε, τὴν ἔρευνα δηλ. τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας (βλ. σελ. 54), ἀλλὰ ἐπιπλέον στὴν ὁμιλίαν του καθόρισε τὴν ἡμερομηνίαν τῆς κηρύξεως τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπὸ τὸν Πανουργιὰ στὸν Προφήτη Ἡλίαν, τὴν 24 Μαρτίου, ὡς προελέχθη. Ὁ τόμος οὗτος ἐστάλη στὴν Ἑταιρείαν Φωκικῶν Μελετῶν ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰς ἀπὸ 6.2.1980 καὶ ἀπὸ 8.2.1980 εὐχαριστηρίου ἐπιστολὰς τῆς Ἑταιρείας πρὸς ἐμὲ προσωπικῶς ἢ πρώτη, καὶ πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου μας ἢ δευτέρα. Συνεπῶς ἀφοῦ ἔλαβε τὸ περιοδικὸν πρὸ 2 ἐτῶν καὶ 3 μηνῶν τὸ βιβλίον τοῦ Συλλόγου μας ποὺ περιγράφει τὴν ἐορτὴν κακῶς ὁ συντάκτης προεξοφλεῖ στὸ περιοδικό σας «καὶ ἡ ἐφημερίδα», ὅπως τὴν γράφει, «θὰ συμφωνήσῃ» ὅτι δὲν ἔγινε τίποτε.

Τὸ σημαντικὸν τοῦ γεγονότος τῆς πτώσεως τοῦ φρουρίου τῆς Ἀμφί-

σης τὸ ἀναγνωρίζει καὶ ὁ Φιλήμων, ὁ σύγχρονος τοῦ 21, καὶ προσθέτω ὅτι τὸ γεγονός εἶναι πράγματι σημαντικὸν γιατί ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ῥΑμφισσα ἐπαναστάτησε μαζί με τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου ὁπως εἶπα ἐγὼ καὶ ἐτόνισε ὁ κ. Κραβαρτόγιαννος εἰπὼν τὰ ἑξῆς: «ῥΕτσι ὁ Πανουργιᾶς κήρυξε τὴν ῥΕπανάσταση στὴν περιφέρεια τῶν Σαλῶνων στίς 24 τοῦ Μάρτη τοῦ 1821 σχεδὸν ταυτόχρονα με τοὺς Καλαβρυτινοὺς, τοὺς Πατρινοὺς καὶ τοὺς Μανιάτες» (βλ. σελ. 57, Α' τόμος ῥΙστορικῶν τῆς Ρούμελης).

Αὐτὸ πὺ εἶπε ὁ Κραβαρτόγιαννος θγαίνει καὶ ἀπὸ ἄλλες πηγές δηλ. ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν Τρικούπη ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν Φιλήμονα, πὺ ὡς σύγχρονος τοῦ ῥ21 εἶναι πηγῇ. Αὐτὸς διαμαρτύρεται γιὰ τὸν παραγκωνισμό τῶν ἡγετῶν τῆς ῥΑμφισσης καὶ γράφει:

«Γιατί, ἐνῶ πρώτη ἡ ῥΑμφισσα ἐκινήθη ῥΕπαναστατικά καὶ ἔδει λόγῳ ΑΛΗΘΕΙΑΣ καὶ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ οὗτος, ὅπως καὶ ὁ Διάκος τῆς Γόρτυνος, τῆς Λακωνίας, παρ' ΟΥΔΕΝΟΣ ἐμνημονεύθησαν οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ ἕτεροι δύο (βλ. Γ' τόμος σελ. 68 ὑπὸ τὸν τίτλον «ῥΑμφισσα» (Ι. Φιλήμωνος «Μεγάλῃ ῥΙστορία τῆς ῥΕλληνικῆς ῥΕπαναστάσεως» 1860, ἔκδοσις τῆς ῥΕταιρείας ῥΕλληνικαὶ ῥΕκδόσεις.

3ον.— ῥΟ Σύλλογός μας ὅταν ἤρχισε νὰ ἀνεγείρῃ μνημεῖα γιὰ τὰ σημαντικὰ γεγονότα τῆς παλιγενεσίας ἠθέλησε νὰ ἀνεγείρῃ καὶ μνημεῖον γιὰ τὴν πτῶσιν τοῦ φρουρίου

τῆς ῥΑμφισσης, τοῦ πρώτου τουρκικοῦ φρουρίου πὺ ἔπεσε εἰς χεῖρας ῥΕλλήνων κατὰ τὴν ῥΕπανάστασιν, καὶ ἡ Γεν. Συνέλευσις τὴν 3.2.80 ἀπεδέχθη σχετικὴν πρότασίν μου.

ῥΕτηλεφώνησα ἀμέσως στὸν κ. Δήμαρχον ῥΑμφισσης νὰ παραχωρήσῃ εἰς περίθλεπτον μέρος τῆς πόλεως κοινόχρηστον χῶρον διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ μνημείου καὶ ἐπειδὴ μοῦ ἐζήτησε ἔγγραφον πρὸς τοῦτο, ἀπέστειλα τὴν 5.2.80 ἔγγραφον εἰς τὸ ὁποῖον τοῦ ὑπανθύμιζα τὴν ἐορτὴν πὺ ὁ Σύλλογός μας, με σύμπραξη τῆς τότε Δημοτικῆς ῥΑρχῆς, ὠργάνωσε τὴν 12ῃ Μαΐου 1974 στὴν ῥΑμφισσα καὶ ὅτι ἐπειδὴ τὰ μνημεῖα εἶναι διαρκέστερα καὶ ἐπιπλέον θυμίζουν στὴν νέαν γενεὰν τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων τῶν ἀπεφάσισε ὁ Σύλλογός μας τὴν ἀνέγερσιν τοῦ μνημείου στὴν ῥΑμφισσα κλπ. κατὰ τὰ ἐν τῷ ἔγγράφῳ μας.

Μετὰ δύο καὶ πλεόν μῆνας ἔλαβον τὸ ἀπὸ 24.4.1980, ὑπ' ἀριθ. 1017 ἔγγραφον τοῦ κ. Δημάρχου διὰ τοῦ ὁποίου μοῦ ὑπέσχετο, ὅτι στὴ προσηῇ συνεδρίασῃ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου θὰ ἔθετε ὑπ' ὄψιν του τὸ ἔγγραφό μας γιὰ τὴ λήψη ἀποφάσεως. ῥΕκτὸς τούτου, με ἐπιστολὴν πὺ ἔστειλα στὴν ῥΕταιρεία Φωκικῶν Σπουδῶν τὴν παρεκάλουν ὁπως ἐνεργήσῃ ἀπὸ κοινοῦ με τὸν κ. Κραβαρτόγιαννον, τὸν ὁποῖον διὰ τὸ ἐνδιαφέρον πὺ δείχνει διὰ τὰ ἱστορικὰ καὶ γενικὰ θέματα χρησιμοποιοῇ ὁ Σύλλογός μας ὡς ἀντιπρόσωπόν του στὴν ῥΑμφισσα ὅπου ἔχει καὶ παράρτημα. Καὶ στὴν ἀπάντησή της ἡ ῥΕταιρεία Φωκικῶν Σπου

δὼν, μοῦ γράφει ὅτι θὰ ἔκανε τὶς ἐνέργειες πὺ τὴν παρεκάλεσα.

Πέρασαν πλέον τῶν δύο ἐτῶν ἀπὸ τὸ ἔγγραφο τοῦ κ. Δημάρχου καὶ κανεὶς δὲν μᾶς ἐγνώρισε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου. Ἐν τῷ μεταξύ ἐξηκολούθησα νὰ ἐνοχλῶ τὸν κ. Δήμαρχον μὲ τηλεφωνήματα καὶ μάλιστα ἐπειδὴ ἐγνώριζον τὴν Ἀμφισσα, ὅπου ὑπηρετήσα ὡς Εἰσαγγελεύς, τοῦ ὑπέδειξα ὅτι ὁ πλέον κατάλληλος χῶρος ἦτο ὁ πρὸ τοῦ καφενείου Κάζου μέγας χῶρος. Μοῦ ἀπήντησε ὅτι ἐκεῖ ἦσαν ἄλλα δύο μνημεῖα, ἀλλὰ τοῦ εἶπα ὅτι εἶναι μέγας καὶ χωρεῖ ἓνα ἀκόμη. Ὅταν ἦλθον στὴν Ἀμφισσα τὸ ἀπόγευμα τῆς 16.5.1981, παρετήρησα ὅτι ὁ ἐκεῖ κοινόχρηστος χῶρος εἶχε χωρισθῇ εἰς δύο μέρη καὶ εἰς τὴν μίαν πλατεῖαν ἦσαν δύο μνημεῖα ἐνῶ εἰς τὴν ἄλλην, τὴν μικροτέραν, δὲν ὑπῆρχε τίποτε, συνεπῶς μποροῦσε σ' αὐτὸ νὰ ἀνεγερθῇ τὸ μνημεῖο ἐκεῖ. Στὰ τηλεφωνήματα τοῦ ἔλεγον ὅτι πρέπει νὰ σπεύσῃ διότι ὁ κ. Πανουργιάς, τὸν ὁποῖον σχετικῶς παρεκάλεσα, μοῦ ὑπεσχέθη ὅτι ἠδύνατο νὰ μᾶς δώσει χρηματικὴν ἐνίσχυσιν ἀπὸ τὸ ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον ὕψους 100—150.000 δρχ. διὰ νὰ γίνῃ μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον.

Τοῦ ἐτόνισα μάλιστα εἰς τὰς τηλεφωνικὰς συνδιαλέξεις ὅτι πρέπει νὰ θιαστοῦμε διότι πλησιάζουν οἱ ἐκλογές καὶ δὲν ξέρουμε ἂν ἐπανεκλεγεί ὁ κ. Πανουργιάς, πὺ ἐφάνει πρόθυμος νὰ μᾶς βοηθήσῃ γιὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ μνημεῖου, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐπανεκλεγεί πιθανῶς

δὲν θὰ εἶναι κυβερνητικὸς, ὅπως καὶ ἔγινε.

Μετὰ πολλὰ συμφωνήσαμε νὰ συναντηθοῦμε στὴν Ἀμφισσα τὴν 16.5.1981, ὅποτε θὰ περνοῦσα μὲ τὸν Σύλλογον Ἀντιστάσεως τοῦ 5)42 γιὰ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ μνημεῖου Ψαρροῦ, καὶ νὰ συναντηθοῦμε 15' πρὸ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ψαρροῦ, διὰ νὰ μοῦ δείξῃ τὸν πλέον κατάλληλον δι' αὐτὸν χῶρον. Ὡς τόπος συναντήσεως ὠρίσθη τὸ φαρμακεῖον του. Τῷ ὄντι, 15' πρὸ τῆς ἐορτῆς, ἐρωτῶν, θρῆκα τὸ φαρμακεῖον του τὸ ὁποῖον ὅμως ἦτο κλειστόν. Ἐνόμισα, ὅτι, ἐφόσον μετέβαλλε γνώμην, θὰ μοῦ ἐτηλεφῶνῃ στὴν Ἀθήνα ἢ κάποιον θὰ ἔστειλε νὰ μοῦ παραγγείλῃ ἢ ἔξω ἀπὸ τὸ φαρμακεῖον ἢ κατὰ τὴν ἐορτήν Ἐφυγα ἀπὸ τὸ κλειστόν φαρμακεῖον καὶ περιῆλθον τὴν ἀγορὰν μήπως τὸν εὔρω, μὲ ἀποτέλεσμα, νὰ θραδύνω ὀλίγον νὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἐορτήν.

Ὅταν ὅμως ἔφτασα ἐκεῖ ἔμαθα ἀπὸ τὸν κ. Κάζον καὶ ἀπὸ ἄλλους ὅτι ὁ κ. Δήμαρχος δὲν παρίστατο καὶ εἰς τὴν ἐορτήν. Τὴν ἐπομένην συνήντησα τὸν δικηγόρον κ. Γούναρην εἰς Ναύπακτον καὶ τὸν κ. Ἀν. Μήταλον μὲ τοὺς ὁποῖους συνταξιδεύσαμε στὸ Κλῆμα Δωρίδος γιὰ τὸ ἐκεῖ μνημόσυνον καὶ τοὺς παρεκάλεσα νὰ γνωρίσουν τὰ ἀνωτέρω εἰς τὸν κ. Δήμαρχον καὶ τὸν δικηγόρον Ι. Μανέον, ὁ ὁποῖος ἔμαθα ὅτι ἦτο ἀντιδήμαρχος, γιὰ νὰ σπεύσουν νὰ λάβουν ἀπόφασιν γιὰ τὴν παραχώρησιν καταλλήλου χώρου διὰ τὸ μνημεῖον. Ἀναφέρω ξηρῶς

τὰ γεγονότα χωρίς κανένα σχόλιον καὶ παρακαλῶ νὰ δημοσιεύσητε τὴν ἐπιστολὴν μου εἰς τὸ πρῶτον ἐπόμενον τεύχος τοῦ περιοδικοῦ σας, διότι εἶναι ἄδικον νὰ παραγνωρίζεται ὁ ἀγὼν καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ Συλλόγου καὶ ἡ δική μου προσωπικὴ τοιαύτη.

Μεθ' ὑπολήψεως

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΠ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Στὰ ὅσα γράφει ὁ κ. Γεώργιος Παπαγιάννης πρέπει νὰ παρατηρήσουμε τὰ ἀκόλουθα:

α) Οὐδέποτε ἀμφισβητήθηκε, ἢ, πολὺ περισσότερο, ἀποσιωπήθηκε ἡ συμβολὴ ὁποιουδήποτε στὴν προβολὴ τοῦ παραγνωρισμένου γεγονότων τῆς κηρύξεως τῆς Ἐπαναστάσεως στὸν Προφήτη Ἡλία — ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων γεγονότων τῆς ἐπτάχρονης ἐθνεγερσίας — καὶ ἀπόδειξε τὰ γραφόμενα στὸ ἀναφερόμενο σχόλιο: «ἴσως καὶ κάποιοι ἄλλοι νωρίτερα ποὺ οἱ προσπάθειές τους ὁμως ἔχουν ξεχαστεῖ».

β) Ἡ συγκεκριμένη ἐκδήλωση ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἐπιστολή, οἱ γιορτὲς δηλ. στίς 12.5.1974 ὅχι μόνο δὲν ἀγνοήθηκε, ἀλλὰ ἀντίθετα, ἀναφέρεται ὅχι ἀπλῶς ὡς μία ἐκδήλωση ἀλλὰ ὡς «ξέθαμα» τοῦ λησμονημένου γεγονότος. Καὶ ἂν ἀπ' τὰ ὀνόματα τῶν διοργανωτῶν καὶ συμμετασχόντων ἀναφέρθηκε μοναχὰ τοῦ Κραβαρτόγιαννου τοῦτο ὀφείλεται στὸ ὅτι αὐτὸ συνδέθηκε στενότερα μὲ τὴν ἐκδήλωση λόγω τῆς γνωστῆς δικαστικῆς διώξεώς του.

Πάντως πρόθυμα δίνουμε στὴ δη-

μοσιότητα τὰ ὀνόματα καὶ τῶν ἄλλων παραγόντων τῆς ἐπιτυχημένης ἐκείνης ἐκδηλώσεως, ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἐπιστολή, καὶ μὲ τὴν ἴδια προθυμία θὰ δημοσιεύσουμε καὶ ἄλλων ποὺ τυχὸν ἀγνοοῦμε.

Ὁ συμπατριώτης μας Ἀνδρέας Μήταλας, Εὐφρονίου 26, Ἀθήνα, μᾶς ἔστειλε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή - συμπλήρωμα γιὰ τὸν Ἀνάργ. Σιμόπουλο:

Π ρ ὀ ς

Τὴν Ἑταιρείαν Φωκικῶν Μελετῶν
Εἰς Ἀμφισσαν

Εἰς τὸ ὕφ' ὑμῶν ἐκδιδόμενον χρησιμώτατον διὰ τὴν Φωκίδα περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Σελίδες ἀπ' τὴν Φωκίδα», ἐδιάβασα, σὺν ἄλλοις, στίς σελίδες ἀπὸ 14)638—21)645, τὸ δημοσίευμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνάργυρος Σιμόπουλος καὶ ἡ ἐποχὴ του» καὶ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν καταγωγὴ αὐτοῦ ἢ τῆς οἰκογένειάς του καὶ θὰ ἐπιχειρήσω, μὲ τὸ παρόν, νὰ φέρω στὴν δημοσιότητα χάριν τῶν ἐπερχομένων καὶ τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, ὅ,τι καὶ ἐγὼ γνωρίζω περὶ τοῦ ἀειμνήστου Σιμοπούλου.

Εἶμαι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ πιστεύουν σπὸ λαϊκὸ γνωμικὸ ὅτι «κάθε ἀρνάκι ἀπὸ τὸ δικό του πόδι κρέμεται» καὶ δὲν διαβλέπω ὅτι θὰ ὀφελήσω σὲ κάτι τοὺς Σεγδιτσῶτες ἢ καὶ τὸν ἑαυτόν μου ἔάν πολιτογραφήσω τὸν ἀείμνηστον Σιμόπουλον ὡς Σεγδιτσιώτη. Στὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Σεγδίτσα εὐρίσκονται

ἄλλωστε πάρα πολλά καὶ πάρα πολλές τοπωνυμίες (ἱστορικές σφραγίδες κατὰ τὸν γυμνασιάρχη Γιαννουτσον) ποὺ μαρτυροῦν τὸ πέρασμα ἀπὸ αὐτὸ καὶ πάρα πολλῶν ἄλλων προσωπικότητων.

Τὸ ἀναφερόμενον στὴ σελίδα 15) 639 τοῦ περιοδικοῦ σας πολιτικὸ σύνθημα τοῦ ἀντιπολιτευόμενου τὸν Σιμόπουλον Σαλωνίτη Γιάνναρου Γάτου (ἂν καὶ περὶ τῆς μακρυνῆς καταγωγῆς αὐτοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων οἰκογενειῶν τῆς Ἀμφίσσης πρέπει νὰ μᾶς προβληματίζουν πολλὰ τοπωνυμικαὶ σφραγίδες ἐπὶ μεγάλων ἐκτάσεων τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου Σεγδίτσα, ὡς ἐπὶ παραδείγματι Γατέϊκα, Λαχανέϊκα, Ταρναρέϊκα, Δελμουζέϊκα, Χοσαδέϊκα, Κοτορέϊκα χωράφια, Ζητόγιαννου ἀμπέλια, Σεφέρη σπηλιὰ καὶ ἄλλα) «Ψηφίσατε Σαλωνίτη καὶ ὄχι Σεγδισώτη», εἶναι ἀρκετὸ γιὰ ν' ἀποδειχθῇ ἢ ἀπὸ τῆ Σεγδίτσα καταγωγή τοῦ Σιμοπούλου. Καὶ τοῦτο διότι ὁ Γ. Γάτος οὔτε ψεύτης ἦτο οὔτε κουτὸς ὥστε νὰ ἐκτοξεύσῃ ἓνα τέτοιο ἀνακριβὲς πολιτικὸ σύνθημα κατὰ τοῦ πολιτικοῦ του ἀντιπάλου πρὸς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι ἦσαν σύγχρονοι τῶν δύο πολιτευομένων καὶ ἀσφαλῶς ἐγνώριζον πολὺ καλὰ πρόσωπα καὶ πράγματα, καὶ ἐπομένως τὴν καταγωγή των, καὶ τὸ ὅποιον θὰ ἔθεωρεῖτο τουλάχιστον ὡς ἀσέβεια κατὰ τῆς νοημοσύνης τῶν ψηφοφόρων.

Ἐπίσης ἐκ τοῦ γεγονότος, ποὺ ἀναγράφεται στὴ σελίδα 17) 641 τοῦ περιοδικοῦ σας, τῆς καταψηφίσεως ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τοῦ Σιμοπού-

λου ὑπὸ τῶν Σαλωνιτῶν, παρὰ τὰς πολλὰς πρὸς τὴν πόλιν των εὐεργεσίας του, ἀποδεικνύεται ὅτι σπὰ Σάλωνα ἐπικρατοῦσε ἄκρατος τοπικισμὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου εὗρισκε ἄμεσον καὶ σοβαρὸν ἀπόηχον τὸ πολιτικὸ σύνθημα τοῦ Σαλωνίτη Γ. Γάτου «ψηφίσατε Σαλωνίτη καὶ ὄχι Σεγδισιώτη», μὲ ἄμεσο ἀποτέλεσμα νὰ ψηφίζεται ὁ Σαλωνίτης Γάτος καὶ οὐχὶ ὁ μὴ Σαλωνίτης ἀλλὰ Σεγδισιώτης Σιμόπουλος.

Πέραν τῶν προαναφερθέντων ὑπάρχει περὶ τούτου καὶ ἡ μαρτυρία τῶν πρακτικῶν τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων καθ' ἃ, κατὰ μίαν συζήτησιν εἰς ταύτην ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, τὸν ὁποῖον εἶχεν καταθέσῃ καὶ εἰσηγηθῇ ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν Σιμόπουλος, ὁ ἀνελθὼν μετὰ τοῦτον εἰς τὸ βῆμα Θ. Δεληγιάννης γιὰ νὰ ἐπικρίνῃ, ὡς ἀντιπολιτευόμενος, τὰ κυβερνητικὰ οἰκονομικὰ μέτρα ἡ ρ ξ α τ ο τὰς ἐ π ι κ ρ ί σ ε ι ς τ ο υ ε ἰ π ῶ ν σ κ ω π τ ι κ ῶ ς διὰ τὸν ὑ π ο υ ρ γ ὸ ν Σ ι μ ὀ π ο υ λ ο ν: «μᾶς εἶπεν ὁ ἐκ Σεγδίτσης πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος Σιμόπουλος»· ἀπήντησεν δὲ εἰς τοῦτον ὁ Σιμόπουλος μὲ τὸ ἐπίσης σκωπτικόν, τὸν ὁποῖον κατέστη περιώνυμον εἰς τὸν τότε πολιτικὸν κόσμον, καὶ τὸ ὅποιον συνώδευσε τὸν Δεληγιάννη μέχρι τοῦ θανάτου του: «ἀπαντώντας εἰς τὸν ἐκ Λαγκαδίας Μαρκήσιον...» διότι ὁ Δεληγιάννης κατήγετο ἀπὸ τὰ Λαγκάδια Γορτυνίας, καὶ ἀγορεύων ἐν συνεχείᾳ ἐπὶ 20' λεπτά

καὶ πλέον, οὐδαμοῦ ἀντεῖπε διὰ τὸν τόπον καταγωγῆς του, ὅπως δὲν βλέπομεν νὰ ἀντιλέγη στὸ προαναφερθὲν πολιτικὸν σύνθημα τοῦ Γ. Γάτου περὶ τῆς ἐκ Σεγδίτσης καταγωγῆς του τόσον αὐτὸς ὅσον καὶ ἡ δυναμικὴ καὶ πανέξυπνη κόρη του Βιργινία.

“Υστερα ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα, τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἀπὸ ἐπίσημα ἔγγραφα στοιχεῖα καὶ τὰ ὁποῖα ἐγὼ τουλάχιστον θεωρῶ ὑπὲρ ἀρκετὰ γιὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐκ Σεγδίτσης καταγωγῆς τοῦ Σιμοπούλου, θὰ ἔπρεπε νὰ σταματήσω ἐδῶ ἀλλὰ ἐπειδὴ, ὡς ἐν ἀρχῇ γράφω, δὲν ἦτο αὐτὸς μόνον ὁ σκοπὸς μου, καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ ὅτι στὸ περιοδικό σας διαθάζω πολὺ ὀλίγα εἶναι γνωστὰ περὶ τοῦ Σιμοπούλου, ἀκόμη καὶ ἀπὸ συγγενεῖς του, ὁ ὁποῖος στὴν ἐποχὴ του ὑπῆρξε πρῶτου ἀναστήματος πολιτικὸς, καμάρι τῆς Ρούμελης ἀν’ ὅχι καὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, καὶ τέλος, ἐπειδὴ νομίζω ὅτι ἡμεῖς οἱ παλαιότεροι πρέπει νὰ ἐνημερώνομεν ἐπὶ ὅσων γνωρίζομεν τοὺς ἐπερχομένους, παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ συνεχίσω ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς καταγωγῆς τοῦ Σιμοπούλου.

Κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1925 ὁ θεῖός μου Γεώργιος Ἀντ. Μήταλας (λεβεντόκορμος, καὶ στὰ γηρατεῖά του ἀκόμη, μὲ τὴν κάτασπρη φουστανέλλα, ὅπως θὰ πρέπει νὰ τὸν θυμοῦνται τουλάχιστον οἱ συνομήλικοί μου στὴν Ἀμφίσσα καὶ ἰδίᾳ οἱ Φαρόπουλοι στοὺς ὁποίους εἶχε οὗτος ἐνοικιάσει τὸ ἐν Ἀμφίσσῃ κα-

τάστημά του) ὁ ὁποῖος, ὡς πρόεδρος τῆς Κοινότητος Σεγδίτσης, ἐκρατοῦσε τὰ ἀρχεῖα τῆς Κοινότητος ἀλλὰ καὶ τὸ οἰκογενειακὸ μας ἀρχεῖο, μοῦ ἔδειξε τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους τῆς Κοινότητος τῶν ἐτῶν 1800—1820, οἱ ὁποῖοι εἶχον συνταχθῇ ἀπὸ τὸν Εὐστάθιο Κεχαγιᾶ, πατέρας τοῦ Εὐθυμίου Κεχαγιᾶ, καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους προέκυπτεν ὅτι ἡ οἰκογένεια Σιμοπούλου ἦτο φορολογούμενη στὸ χωριὸ Σεγδίτσα καὶ μάλιστα ὅχι ὡς ἄπορος διότι ἐκτὸς τοῦ σουλτανικοῦ φόρου (χαράτσι κατὰ κεφαλὴ) ἐπλήρωνε καὶ ἄλλους φόρους τοὺς ὁποίους ἐνδιαμέσως ἐπέβαλον οἱ πασάδες καὶ οἱ ἀγάδες ἐκάστης περιοχῆς. Δεύτερον, ὁ αὐτὸς θεῖός μου, ὁ ὁποῖος παρέλειψα νὰ πῶ ὅτι ἦτο θιασώτης καὶ φίλος τοῦ Σιμοπούλου, μοῦ ἔδειξε ἕνα συμφωνητικὸ πωλήσεως ὑπὸ Ν. Σιμοπούλου πρὸς τοὺς ἀδελφούς Ἀντώνιο, Θεόδωρο καὶ Νικόλαο Δ. Μήταλα τῆς ἐν Σεγδίτῃ οἰκίας του. Τὸ συμφωνητικὸ αὐτὸ εἶχε συνταχθῇ, ἐὰν ἐνθυμοῦμαι καλά, κατὰ τὸ ἔτος 1832 στὸ χωριὸ Τοπόλια καὶ ὑπεγράφετο, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ν. Σιμόπουλο καὶ τὸν Θ. Δ. Μήταλα, καὶ ἀπὸ τὸν πατᾶ τοῦ χωρίου Τοπόλια καὶ ἀπὸ κάποιον Ζουμᾶ ὡς μάρτυρας.

Πολλοὶ συνομήλικοι ἢ καὶ νεώτεροι ἀκόμη πρέπει νὰ θυμοῦνται τὸ σπίτι τοῦτο ὅπου κατῴκει ἡ θειὰ Σταύρω, σύζυγος τοῦ Δημητρίου Θ. Μήταλα ἢ Κούτρα καὶ συγγενῆς τοῦ Σιμοπούλου, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τὰ τέκνα τοῦ Δημ. Σαράντη ἢ Κουκοϊμάνη (Εὐστάθιος, Εὐθύ-

μιος, Ἀθανάσιος, Ἀρετὴ κλπ.), ὁ Θεόδ. Μιλτ. Μήταλας καὶ τὰ τέκνα τοῦ ἐτέρου Θεοδώρου Εὐθ. Μήταλα (Εὐθύμιος, Νικόλαος, Ἀντωνιὰ κλπ.) μὲ τὰ σπίτια τῶν ὁποίων ἐσουνόρευε ἡ κατοικία τῆς θειᾶς Σταύρας.

Τέλος, καὶ τὸ σπουδαιότερον καὶ χαρακτηριστικότερον, ὁ θεῖος μου ὁ Γεώργιος μοῦ ἐπέδειξε αὐτογράφους ἐπιστολάς τοῦ Σιμοπούλου καὶ Κεχαγιᾶ πρὸς τὴν προγιαγιὰ μου Βασιλικὴ Δημ. Μήταλα, τὸ γένος Ξηροτήρη (Πανουργιά). Διὰ τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν ἀπαντοῦσαν σὲ ἐπιστολὴ τῆς προγιαγιᾶς μου, ἡ ὁποία, προφανῶς τοὺς εἶχε παρακαλέσῃ νὰ διορίσουν στὴν Τράπεζα τὸν ἐγγονό της Δημ. Ν. Μήταλα ἢ Καζαμία καὶ ἐκεῖνοι ἀφοῦ τὸν ἐδιόρισαν τὴν ἐνημέρωναν. Τὸ χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι, ἐνῶ καὶ οἱ δύο ἐκλείνουν τὰς ἐπιστολάς των ταυτοσήμως: «Μὲ ἀπέραντον ἀγάπη καὶ σεβασμὸ γιὰ τὴν σεβαστὴν γιαγιὰ καὶ ὀρχόντισα Βασιλική», ὑπέγραψον, ὁ μὲν Σιμόπουλος ὡς «ὁ Χαζογαλιούρας σου» ὁ δὲ Κεχαγιᾶς ὡς «ὁ μέχρις ἀηδίας ἐνάρετος». Μοῦ ἐξήγησε δὲ ὁ θεῖος μου ὅτι ἡ προγιαγιὰ μου συνήθιζε στὰ πρόσωπα ποὺ ἀγαποῦσε νὰ δίδῃ παρατσούκλια, ὡς ἐπὶ παραδείγματι στὰ δύο προαναφερθέντα ἐγγόνια της στὰ ὁποῖα εἶχε δώσῃ τὰ παρατσούκλια «Κούτρας» καὶ «Καζαμίας», καὶ ὅτι ὅταν ἐδιάβαζε τὶς δύο ὡς ἄνω ἐπιστολάς γελοῦσε πάρα πολὺ διότι, ἐνῶ ἐκεῖνη εἶχε ξεχάσῃ, ὡς ἔλεγε, τὰ παρατσούκλια τοὺς, ἐκεῖνοι τὰ εἶχαν θυμηθῇ καὶ ἐκ συμφώνου, προ-

φανῶς, ὑπέγραφον οὕτω.

Σὲ σχετικὴ μου ἀπορία διὰ τὰ παρατσούκλια ἐκεῖνα ὁ θεῖος μου θυμόταν ὅτι, καθ' ἃ τοῦ εἶχε εἶπῃ ἢ γιαγιὰ, στὸν μὲν Σιμόπουλον τὸ εἶχε δώσῃ ὅταν, δεκαετὴ ὄντα, τὸν ἐφιλοξένησε ἓνα καλοκαίρι μαζί μὲ τὴν γιαγιὰ του στὸ χωριό, ἐπειδὴ τῆς ἐθύμιζε ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ πιστὰ καὶ ἀφοσιωμένα στὸν πατέρα της παληκάρια, τὸν πάντα παραπονιάρη Γαλιούρα, στὸν δὲ Κεχαγιᾶ, σὲ πολὺ μεγαλύτερη ἡλικία, ἐπειδὴ ἦτο μέχρις ἀηδίας τίμιος καὶ ἐνάρετος.

Αὐτὰ τὰ τελευταῖα θὰ ἤθελα νὰ τὰ παραλείψω ἐπειδὴ δὲν θὰ ὠφελήσουν σὲ τίποτε τοὺς ἐπερχομένους ἀλλὰ τελικὰ ἀπεφάσισα νὰ τὰ παραθέσω ἐπειδὴ ἀφοροῦν τὰ παιδικὰ χρόνια τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐπὶ δεκαετίας διεχειρίσθησαν τόσον εὐστόχως τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν θὰ τὰ γνωρίζουν ἀσφαλῶς οὔτε συγγενεῖς των ἀφοῦ, ὡς προκύπτει, δὲν γνωρίζουν οὔτε τὰ τῆς ὀρίμου ἡλικίας τούτων πολὺ σοβαρώτερα γεγονότα..

Κατὰ τὸν Γ. Μήταλα καὶ τὰς θασίμους πληροφορίας, ἡ οἰκογένεια Σιμοπούλου πρέπει νὰ ἔφυγε ἀπὸ τὴ Σεγδίτσα κατὰ τὸ 1830 καὶ μετὰ καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν μετώκησεν εἰς χωρίον Τοπόλια, ὅπου εἶχε συγγενικὸ δεσμὸ ἢ καὶ φιλικὸ καὶ ἔπειτα εἰς Ἀμφισσαν ὅπου καὶ πιθανὸν ἐγεννήθη ὁ Ἀνάργυρος. Τοῦτο μοῦ τὸ ἐβεβαίωσε κατὰ τὸ 1960 καὶ ὁ ἐκ Τοπόλιας καταγόμενος συνταξιούχος διευθυντὴς Οἰκον. Ἐφοριῶν

Δημ. Ζουμάς, ὁ ὁποῖος, διευκρινίζοντας, πρόσθεσε καὶ τὰ κάτωθι:

1) ὅτι ἡ προγιαγιά του κατήγετο ἀπὸ τὴν οἰκογένεια Σιμοπούλου ἐκ Σεγδίτης,

2) ὅτι ἡ οἰκογένεια Σιμοπούλου μπορεῖ νὰ μετώκησεν ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ Σεγδίτσα εἰς Τοπόλια καὶ ἀπὸ Τοπόλια εἰς ᾿Αμφισσαν, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη καὶ ἐγεννήθη ὁ ᾿Ανάργυρος, ἀλλὰ δὲν μεταδημότευσεν οὔτε εἰς Τοπόλιαν οὔτε εἰς ᾿Αμφισσαν καὶ περὶ τούτου, μιά καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Κοινότητος Σεγδίτης εἶχον κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1943 πυρπόλησιν τοῦ χωρίου ὑπὸ τῶν ᾿Ιταλο-Γερμανῶν, μὲ παρέπεμψε στὰ Μητρώα τῆς Κοινότητος Τοπόλιας καὶ τοῦ Δήμου ᾿Αμφισσης,

3) ὅτι ἡ μάνα τοῦ ᾿Αναργύρου Σιμοπούλου δὲν κατήγετο ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ Νομοῦ μας ἀλλὰ ἀπὸ κάποιο νησί, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπὸ τὴ Σύρον, ὅπου ὁ φτωχεύσας ἐν τῷ μεταξὺ πατέρας του, ἤργασθη διὰ μικρὸν χρονικὸ διάστημα στὰς ἐκεῖ ἐπιχειρήσεις τῶν ἐκ Σαλῶνων Γιαγτζαίων,

4) ὅτι ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸν ᾿Ανάργυρον Σιμόπουλον καθ' ὃ προστατευόμενός του, καὶ

5) ὅτι μὲ καμάρι ἤθελε ὁ Σιμό-

πουλος νὰ τὰν λένε Σεγδιτσιώτη καὶ ὅτι μάλιστα εἶχε τὴν πρόθεσιν ν' ἀγοράσῃ τὸ εἰς Σεγδίτσα οἰκογενειακὸ του σπίτι, ποῦ ὁ πατέρας του τὸ εἶχε πουλήσῃ.

Δὲν ἔχω κανένα λόγο νὰ μὴ πιστεύω τὰ ὅσα μοῦ εἶπε ὁ πρεσβύτης Δ. Ζουμάς καὶ γι' αὐτὸ τὰ παραθέτω σὰν ἱστορικὰ ντοκουμέντα.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ κλείνω τὸ ὑπὸ δημοσίευσιν μὲ εὐχαριστίες διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ καὶ γιὰ μένα τὴν εὐχὴν νὰ ἔχω τὴν σημερινὴν διάθεσιν νὰ γράψω καὶ γιὰ τὸν Κεχαγιᾶ, τοῦ ὁποῖου οἱ ἀπόγονοι ὄχι μόνον δὲν ἀμφισβήτουν, πρὸς τιμὴν των, τὴν ἀπὸ τὸ χωριὸ Σεγδίτσα, καταγωγὴν του, ἀλλὰ καὶ δαπάναις των ἔστησαν ἀνδριάντα στὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ γιὰ νὰ γράψω γιὰ τὴν πίστιν τοῦ γυμνασιάρχου Γιαννοῦτσου στὴν ἱστορικὴ ἀξία τῶν τοπωνυμιῶν ὡς καὶ τὴν ὁμοίαν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Γεωργίου Ταξ. Κόλλια μὲ μοναδικὸ σκοπὸ νὰ κεντρίσω τὸ ἐνδιαφέρον τῶν νέων γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς περιοχῆς.

Ἀθῆναι τῇ 15.5.1982

Μετὰ πάσης τιμῆς
ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΗΤΑΛΑΣ

Εὐφρονίου 26 — Ἀθῆναι (508)

Μᾶς εἶναι εὐπρόσδεκτες τόσο οἱ συνεργασίες σὲ θέματα ποῦ ἐξυπηρετοῦν τοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας, ὅσο καὶ ἡ διατύπωση ὁποιασδήποτε κριτικῆς, οἱ ὑποδείξεις σας γιὰ τὶς ἐλλείψεις μας καὶ γενικὰ ὅ,τι μπορεῖ νὰ συμβάλει στὴν καλλιτέρευση τοῦ περιοδικοῦ μας.

'Απ' τὴ δραστηριότητα τῆς 'Εταιρείας

I.— Πρὶν λίγες ἡμέρες ἡ 'Εταιρεία παρέλαβε ἀπὸ τὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο Φωκίδας διάφορα ἐργαλεῖα τῶν «ταμπακαριῶν» τῆς Χαρμένηας, τὰ ὁποῖα εἶχε συγκεντρώσει τοῦτο γιὰ ἐκθεσὴ στὰ «Φωκικά» τοῦ '80, καὶ πού τὰ πρόσφερε τώρα στὸ «Λαογραφικὸ Μουσεῖο Φωκίδας».

Ὑστερα ἀπὸ τὸν καθαρισμὸ καὶ τὶς φροντίδες συντηρήσεώς τους τὰ νέα ἐκθέματα τοποθετήθηκαν στὴν αἴθουσα τῶν βιοτεχνιῶν τῆς περιοχῆς μας, ὅπου ὑπάρχουν ἀντιπροσωπευτικὰ ἀντικείμενα ἀπὸ τὶς τρεῖς βασικὰς βιοτεχνίες πού ἀνθίσαν στὴν περιοχή μας — τὴ θυροσοδεψία, τὴν κωδωνοποιΐα καὶ τὴ σχοινοπλεκτική — καὶ πού ἄφησαν ἀνεξίτηλη τὴ σφραγίδα τους ἰδιαίτερα στὰ Σάλωνα.

Ἡ Ε.Φ.Μ. εὐχαριστεῖ θερμὰ τὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο Φωκίδας γιὰ τὴν προσφορά του καὶ παρακαλεῖ, γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά, τοὺς κατόχους ἀντικειμένων καὶ ἐργαλείων πού δὲν τὰ χρησιμοποιοῦν σήμερα, νὰ τὰ προσφέρουν στὸ Λ.Μ.Φ. γιὰ τὴ συμπλήρωση τῶν συλλογῶν του. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ἐνῶ ἐκεῖνοι δὲν ἀποξενώνονται ἀπ' αὐτά, ἐν τούτοις βοηθοῦν οὐσιαστικὰ στὴν ἀρτιότερη ἐμφάνιση τοῦ Μουσείου καὶ στὴν ἰδιότυπη αὐτὴ ἀπεικόνιση τῆς ζωῆς καὶ τῶν συνθηκῶν τῶν ἀνθρώπων τοῦ τόπου μας.

Καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία ἐκφράζουμε καὶ μιὰ ἀπορία: ἀπὸ τὰ περίφημα «στραγαλάδικα» τῆς ᾽Αμφισσας ὅπου παρασκεύαζονταν παλιὰ τὰ ἀνεπανάληπτα στραγάλια — τὰ ἀφράτα, τὰ ἀλμυρά, τὰ σκληρά, τὰ μαλακά, τὰ μυρωδάτα κλπ. — δὲν ὑπάρχει πουθενά, οὔτε ἓνα ἐργαλεῖο ἢ ἀντικείμενο; Δὲν εἶναι κρίμα μιὰ βιοτεχνία πού ἀνθίσε στὴν πόλιν μας νὰ μὴν ἀναφέρεται οὔτε στοιχειωδῶς στὸ «Λαογραφικὸ Μουσεῖο»;

II.— Συνεχίστηκαν οἱ προσφορὲς γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς 'Εταιρείας. Οἱ παρακάτω συμπατριῶτες μᾶς ἔστειλαν τὰ ἀντίστοιχα ποσά:

1. Νικόλ. Κουλαδοῦρος ᾽Αθ. Διάκου 11, Δάφνη ᾽Αθήνα	1.000
2. Νικ. Σιδηρόπουλος ἔμπορος, ᾽Αμφισσα	200
3. Ἀναστ. I. Παχός, ᾽Ηθης 20, Παλ. Φάληρον	1.000
4. Ἰωάν. Μαναῖος Δικηγόρος, ᾽Αμφισσα	1.000
5. Ἰωάν. Ν. Κολοβός Ζυρνόβου 2 ᾽Αθήνα	1.000
6. Κοσμᾶς Παπαδόπουλος Ἱατρός, ᾽Αμφισσα	1.000
7. Δημ. Μπούγας, Γραβιὰ	400

Ἡ 'Εταιρεία τοὺς εὐχαριστεῖ θερμὰ.

Ἐπιτρέπεται ἡ μερική ἢ ὀλική ἀναδημοσίευση τῶν κειμένων, μετὰ τὴν
προϋπόθεση νὰ γίνεταί μνεία τοῦ περιοδικοῦ, ὅπου πρωτοδημοσιεύθηκε
καὶ νὰ δημοσιεύεται ὁ πρόλογος ἢ τὸ σχόλιο τῆς συντάξεως, ἂν ὑπάρχει.

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ